

Täysistunto

Torstai 19.9.2019 klo 15.59—19.13

3. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisen jatkamisesta turvallisuussektorin koulutusyhteistyössä Irakissa

Valtioneuvoston selonteko VNS 1/2019 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan, jolle puolustusvaliokunnan on annettava lausunto.

Ulkoministeri Pekka Haaviston esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Ryhmäpuheenvuorojen pituus on enintään 5 minuuttia ja muiden etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus myös enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia. Lisäksi myönnän harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja.

Keskustelu

17.04 Ulkoministeri Pekka Haavisto (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eduskunnalle annetussa selonteossa kuullaan eduskuntaa sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain mukaisesti liittyen Suomen osallistumisen jatkamiseen kansainvälisen Isisin vastaisen koalition Operation Inherent Resolve (OIR) -kriisinhallintaoperaatiossa Irakissa.

Kansainvälinen Isisin vastainen koalitio perustettiin vuonna 2014. Suomi on ollut alusta alkaen mukana koalition toiminnassa. Koalitiossa on 79 jäsentä, ja sen toiminta tukeutuu YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmiin Isisin aiheuttaman uhan estämiseksi. Koalition sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Suomi on osallistunut vuodesta 2015 lähtien. Vuodesta 2017 lähtien Suomen antama koulutus ja neuvonanto on koskenut Pohjois-Irakin kurdien peshmerga-joukkojen lisäksi Irakin keskushallinnon alaisia turvallisuusjoukkoja myös muualla Irakin alueella. Suomalaisotilaiden asema ja aseiden kantaminen perustuvat Suomen ja Irakin hallitusten väliseen noottienvaihtoon.

Arvoisa puhemies! Irakin tilanne on muuttunut huomattavasti siitä, kun kansainvälisen koalition toiminta Irakin hallituksen ja turvallisuusjoukkojen tukena käynnistyi viisi vuotta sitten. Isisin hallussa oli enimmillään yli 40 prosenttia Irakin maa-alueesta, mukaan lukien muun muassa maan suurimpiin lukeutuva Mosulin kaupunki. Isis julistettiin Irakissa sotilaallisesti kukistetuksi joulukuussa 2017. Tämä mahdollisti maan sisäisten pakolaisten kotiinpaluun käynnistymisen ja jälleenrakennuksen aloittamisen. Tämä on osaltaan luonut uskoa tulevaisuuteen. Irak tarvitsee kuitenkin edelleen tukea ulkopuolelta niin turvallisuusjoukkojensa kehittämiseksi kuin jälleenrakentamiseen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

Yhteiskunnan vakauttaminen ja yhteisöjen eheytyminen on pitkäaikainen prosessi. Irakissa on edelleen noin 1,7 miljoonaa maan sisäistä pakolaista. Myöskään Isisin uhka ei ole poistunut: iskuja tapahtuu edelleen, ja Irakissa arvioidaan edelleen olevan tuhansia Isisin kannattajia ja toki muitakin ongelmallisia ryhmiä turvallisuuden kannalta. Irakin toukokuussa 2018 järjestettyjen parlamenttivaalien jälkeen hallituksen muodostaminen eräiden keskeisten ministeritehtävien osalta kesti kuukausia. Hallituksen monista haasteista Irakissa keskeisiä ovat vakauden ja turvallisuuden luominen sekä yhteiskunnan jälleenrakentaminen ja tasa-arvon lisääminen. Alueiden välinen epätasa-arvo on aiheuttanut sisäisiä levottomuuksia maassa, ja riski näiden uusiutumiseen on olemassa, jos hallitus ei pysty lunastamaan lupauksiaan muun muassa peruspalveluiden saatavuuden parantamisesta eri puolilla Irakia. Epävarmuus ja epätasa-arvo ovat omiaan luomaan pohjaa myös ääriajattelulle.

Suomi tukee Irakissa siviiliturvallisuussektorin kehittämistä ja Isisiltä vapautettujen alueiden vakauttamistoimia UNDP:n rahaston kautta sekä antaa humanitääristä apua ja rahoittaa humanitääristä miinanraivaustoimintaa. Kahdenvälisesti Suomi on aloittamassa Irakin ammatillisen koulutuksen kehittämishanketta viranomaistyönä. Suomen tuki Irakille on vuodesta 2014 lähtien ollut yhteensä yli 30 miljoonaa euroa. Suomi on nyt avaamassa uudelleen suurlähetystön Bagdadissa marraskuussa 2019.

Tuki Irakin jälleenrakentamiselle on myös yksi kansainvälisen koalition toiminnan painopisteitä. Lisäksi koalitio toimii Isisin propagandaa vastaan muun muassa internetissä. Toimia tarvitaan edelleen myös maailmanlaajuisesti muun muassa Isisin rahoituskanavien tukkimiseksi sekä matkustamisen estämiseksi terroristisessa tarkoituksessa.

Irakin vakauden ja turvallisuuden palauttaminen ja Isisin torjuminen on tärkeää paitsi alueellisen turvallisuuden myös Suomen ja maailmanlaajuisen turvallisuuden kannalta. Vaikka Isis on menettänyt maa-alueensa, se kykenee edelleen toteuttamaan terrori-iskuja niin Irakin ja Syyrian alueella kuin kansainvälisesti. Isisin ideologia vetää edelleen puoleensa kannattajia niin terroristisolujen kuin yksittäisten kannattajien muodossa. Keskeistä on se, miten turvallisuuden ylläpitäminen jatkossa toteutetaan. Vastuu turvallisuudesta on Irakin asevoimilla ja turvallisuusjoukoilla, mutta ne tarvitsevat koulutusta ja neuvonantoa vielä useiden vuosien ajan.

Arvoisa puhemies! Kuten selonteossa esitetään, Suomen tarkoituksena on jatkaa Irakin turvallisuussektorin koulutus- ja neuvonantotoimintaa. Osallistumisemme OIR-operaatiossa jatkuisi ensi vuoden alusta alkaen nykyisellä noin 80 sotilaan vahvuudella vuoden 2020 loppuun saakka. Osallistuminen pitäisi sisällään koulutus- ja neuvonantotoiminnan, tarvittavan omasuojan sekä kansalliset tuki- ja huolto-osat. Koulutuksessa ollaan siirtymässä entistä enemmän irakilaisten joukkojen laadulliseen kehittämiseen. Yksittäisten sotilaiden kouluttamisen sijaan keskitytään kouluttajien kouluttamiseen. Arviona on, että vuoden 2020 osalta osallistumisen kustannukset olisivat noin 19,5 miljoonaa euroa, joista osa on UM:n, osa puolustusministeriön pääluokassa. Osallistumisen jatkaminen voidaan toteuttaa valtioneuvoston julkisen talouden vuosien 2020–2023 suunnitelman mukaisesti. Suomalaisten antama koulutus on parantanut koulutettavien joukkojen kykyä toimia kokonaisuena yksikkönä ja kehittänyt kykyä selviytyä taistelutilanteessa. Se on myös luonut perusteita hallita turvallisuustilanteita ja alueita. Toukokuun 2019 alkuun mennessä suomalaiset ovat kouluttaneet yli 4 200 peshmerga- ja Irakin turvallisuusjoukkojen sotilasta. Suomalainen kouluttajaosasto ja koulutustapa ovat saaneet hyvää palautetta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

Suomi on osallistunut Irakissa myös Naton koulutusoperaatioon vuoden 2019 alusta lähtien, ja tällä hetkellä siellä toimii yksi suomalainen sotilas. Koulutusoperaatio täydentää Isisin vastaisen koalition ja muiden kansainvälisten toimijoiden toimintaa. Operaation mandaatin mukainen vahvuus on 580 sotilasta.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: Osallistumisella Irakin turvallisuussektorin koulutusyhteistyöhön Suomi tukee osaltaan kansainvälisen terrorismin, mukaan lukien Isisin, vastaista toimintaa. Koalition kokonaisvaltaisella toiminnalla pyritään tukemaan maan turvallisuustilanteen parantumista. Osallistuminen kehittää myös kansallisen puolustuksemme suorituskykyä: arvokkaita kokemuksia saadaan joukon johtamisesta, ylläpidosta ja ope-roinnista vaativissa tehtävissä. Suomi tukee Irakin turvallisuussektorin kehittämistä ja jälleenrakentamista myös siviilikriisinhallinnan keinoin. Suomi on osallistunut kansainvälisen koalition poliisikoulutukseen Bagdadissa viidellä poliisilla kevästä 2018 lähtien sekä EU:n siviilikriisinhallintaoperaatioon 11 asiantuntijalla. Suomi on EU-operaation suurin asiantuntijoita tarjoava maa. Poliisikoulutuksen osalta Suomi pilotoi syksyn aikana osallistumista pohjoismaiseen koulutusyhteistyöhön YK:n UNDP:n puitteissa. — Kiitos, puhemies.

17.12 Kimmo Kiljunen sd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lähi-itä on ehkä maailmanpolitiikan sitkein ja katkerin konfliktialue. Ainakin se on säilynyt pysyvänä räjähdysherkkänä ruutitynnyrinä kohta toistasataa vuotta. Irak ajautui sotatilaan Yhdysvaltain johtaman koalition hyökätessä sinne vuonna 2003, ja sen jälkeen maa on kärsinyt vaikeasta sisällissodasta. Jihadistiliike Isis otti laajat alueet Irakissa ja Syyriassa hallintaansa ja perusti sinne vuonna 2014 kalifaatin järkyttävin ihmisoikeusloukkauksin. YK:n turvallisuusneuvoston vuonna 2014 tekemän päätöslauselman pohjalta perustettiin Isisin vastainen kansainvälinen koalitio, joka pyrki palauttamaan turvallisuuden ja vakauden Irakiin. Suomi on ollut mukana tässä koalitiossa.

Arvoisa puhemies! Tänään eduskunnassa lähetekeskustelussa on vuorossa viides selonteko, joka liittyy Suomen osallistumiseen turvallisuussektorin koulutusyhteistyöhön Irakissa. Vuodesta 2015 lähtien Suomi on osallistunut tähän osana kansainvälisen Isisin vastaisen koalition — Operation Inherent Resolve — OIR-operaatiota. Tämä operaatio toteutetaan Irakin hallituksen pyynnöstä ja yhteisymmärryksessä sen kanssa.

Tänä päivänä voimme olla hyvillämme, että tilanne Irakissa on parantunut siitä, mitä se oli eduskunnan käsitellessä ensimmäistä selontekoa täällä. Turvallisuustilanteen kohentumisessa kansainvälinen Isisin vastainen koalitio on ollut hyvin merkittävässä asemassa. Vaikka Isis on heikentynyt ja jopa julistettu voitetuksi, se ei kuitenkaan poissulje sitä, etteikö Isis olisi edelleen ongelma — ei ainoastaan Irakille vaan laajemminkin koko alueella. Huolimatta kohentuneesta turvallisuustilanteesta Irak tarvitsee edelleen kansainvälisen yhteisön tukea, mukaan lukien meidän suomalaisten tuki.

Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä pitääkin tärkeänä Suomen osallistumisen jatkamista Irakin turvallisuussektorin koulutusoperaatiossa. Tämä osaltaan lisää vakautta ja turvallisuutta ja tukee siten yhteiskunnan jälleenrakentamista. Olennaista on vahvistaa Irakin turvallisuusviranomaisten omia valmiuksia. Viime kädessä on kyse irakilaisten omasta kyvystä vastata vakaudesta ja turvallisuudesta maassaan. Tämän vuoksi paikallisten turvallisuusviranomaisten omistajuus koulutusyhteistyössä on olennainen. Suomalaisten osaamista ja ammattitaitoa on arvostettu, ja koulutusyhteistyöllä on saavutettu hyviä tulok-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

sia. Työtä on kuitenkin yhä vielä jäljellä. Vallitsevan tilanteen valossa Suomen osallistumisen jatkaminen turvallisuussektorin koulutusoperaatiossa on siis perusteltua.

Arvoisa puhemies! Osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan on osa vakauttavaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaamme osana globaalia vastuunkantoa. Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä korostaa monenvälisen sääntöpohjaisen yhteistyön merkitystä kansainvälisten uhkien torjumisessa ja niihin vastaamisessa. Tämä koskee laaja-alaisesti kaikkia kysymyksiä ilmastomuutoksesta aina niin kutsuttuihin perinteisiin turvallisuuskysymyksiin.

Irak on kärsinyt pitkään konflikteista, ja ne ovat jättäneet yhteiskuntaan syvät jäljet. Maa on edelleen sisäisesti pahasti jakaantunut. Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä korostaa, että rauhan rakentaminen ja kansainvälinen kriisinhallinta tulee nähdä yhteisenä, laajempina kokonaisuutena, johon kuuluu myös niin humanitaarinen apu kuin kehitysyhteistyö. Kestävän rauhan kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että konfliktien syihin kiinnitetään huomiota ja niihin löydetään ratkaisu, jotta konfliktit eivät pakota ihmisiä pakenemaan kodeistaan ja etsimään turvaa muualta. Irakin hauras turvallisuustilanne heijastusvaikutuksineen on osoittanut myös meille Suomessa, etteivät konfliktien vaikutukset ole vain alueellisia vaan laajempikantoisia. Vakauden kannalta on tärkeää purkaa eriarvoisuuden rakenteita ja yhteiskunnan jakolinjaa, jotta ne eivät osaltaan edesauta konfliktien leimahtamista taikka tarjoa kasvualustaa Isisille tai millekään muulle ryhmittymälle vahvistua ja horjuttaa laajemminkin kansallista turvallisuutta.

Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä antaa vahvan tuen Suomen osallistumisen jatkamiselle turvallisuussektorikoulutusyhteistyössä Irakissa ja toivoo valiokuntakäsittelyssä käytävän hyvää ja kattavaa keskustelua selonteosta.

17.17 Jari Ronkainen ps (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset kannattavat Isisin vastaisen koalition tukemista jo moraalisisistäkin syistä. Irakin vakauttaminen on Suomen ja tietysti koko maailman etu, kun Irakin olot luodaan sellaisiksi, että siellä voi elää turvallisesti. Tällä toiminnalla torjutaan terrorismia ja muita vuoden 2015 kaltaisen massasiirtolaisuuden tuomia ongelmia, joita Suomessa vieläkin valitettavasti ratkotaan. Isisin vastaisen koalition, johon Suomi kuuluu, tulokset ovat olleet erittäin hyviä. Kaikki Isisin hallinnoimat alueet on vapautettu Irakissa ja Syyriassa. On kuitenkin tärkeää, että maita ei jätetä oman onnensa nojaan, sillä Isisin ideologialle löytyy näistä maista vieläkin kannatusta. Tällaista ideologiaa vastaan taistelua on syytä siis jatkaa.

Selonteossa todetaan, että Isisin vastaisen koalition keskeinen tehtävä on Isisin riveihin lähteneiden vierastaistelijoiden rajat ylittävän liikkumisen estäminen. Perussuomalaiset haluavatkin hallitukselta tiukkoja toimia vierastaistelijoina Suomesta lähteneiden paluun estämiseksi kaikin mahdollisin keinoin, tarvittaessa lakeja muuttamalla. Vierastaistelijat ovat merkittävä turvallisuushaaste kansallisesti.

Arvoisa puhemies! Suomalaiset sotilaat osallistuvat Irakissa koulutus- ja neuvonanto-tehtäviin, eivät suoraan sotilaalliseen toimintaan. Tämä on hyvä lähtökohta, varsinkin nyt, kun suora aseellinen sota on Isisin alueiden vapauttamisen myötä ohi. Turvallisuusvastuu pyritäänkin siirtämään ajan kuluessa Irakin omille joukoille, mutta alue ei ole vielä tähän valmis, vaan tukea tarvitaan. Suomalaisten antama ammattimainen koulutus on laadukasta, ja siitä saamme kiittää Puolustusvoimien todella tasokasta osaamista. Kuten jo edellisinä vuosina on todettu, suomalainen koulutus on vähentänyt muun muassa haavoittuneiden kuolleisuutta ja räjähteistä aiheutuneita tappioita. Koulutus palvelee myös kouluttajaa:

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

suomalaiset joukot saavat Irakista korvaamatonta kokemusta monenlaisiin tilanteisiin. Toivottavasti Suomessa ei vastaavia kriisejä koskaan koeta, mutta niihin on aina varauduttava. Varautuminen on viisautta, sillä esimerkiksi terrorismin uhka on löyhän turvapaikkapolitiikan vuoksi pahentunut myös Suomessa.

Arvoisa puhemies! Isisin vastaisessa taistelussa on koalition osalta siirrytty viimeiseen eli neljänteen vaiheeseen. Isisin alueellinen hallinta on eliminoitu ja aseellinen tilanne vakautettu. Viimeisen vaiheen tarkoitus on turvallisuustilanteen normalisointi. Onkin kiistämätön fakta, että Irakin turvallisuustilanne on kohentunut lähivuosina merkittävästi ollen nyt paras vuosikausiin. Tämä tarkoittaa, että muun muassa vuonna 2015 ja sen jälkeen Suomeen saapuneet irakilaiset turvapaikanhakijat voivat palata koteihinsa.

On luonnollisesti lähdettävä siitä oletuksesta, että jokainen haluaa elää omassa kotimaassaan. Vapaaehtoinen paluu kuitenkin tökkii pahasti. Palautussopimusta ei ole vielä kukaan saatu aikaiseksi. Suomessa on edelleen tuhansia irakilaisia, joiden turvapaikkakäsittely on kesken, loppumattomalla uusintakierroksella, tai he ovat jääneet maahan laittomasti. Suomi ei välttämättä onnistu palauttamaan edes vakavinta turvallisuusuuhkaa aiheuttavia rikollisia tai väkivaltaista radikaalisanomaa välittäviä ihmisiä, sillä kaikki perustuu vapaaehtoisuuteen. Tämä ei sovi kansalaisten, saati perussuomalaisten, oikeudentajuun. Lepsuilu tässä asiassa levittää terrorismin uhkaa Suomeen. Suomen tuleekin käyttää neuvotteluvalltina Irakin kanssa kaikkia mahdollisia keinoja palautussopimuksen luomiseksi. Suomi antaa Irakille erilaista taloudellista ja toiminnallista tukea, ja siitä pitää tehdä ehdollista. Mikäli Irak ei suostu ottamaan kansalaisiaan vastaan, tuki lopetetaan.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi: Perussuomalaisten mielestä ihmisiä tulee auttaa kotimaassaan sellaisten olosuhteiden saavuttamiseksi, joista ei tarvitse paeta. Se on kaikkien kannalta kestävin tapa auttaa. Siksi kannatamme Suomen osallistumisen jatkamista Isisin vastaisessa toiminnassa.

17.22 Jaana Pelkonen kok (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Epävakaas ja turvallisuus ovat lisääntyneet Euroopassa ja maailmalla. Irak kuuluu maailman epävakaimpiin maihin. Valtioiden haurausindeksissä Irak on yhdenneksitoista heikoin valtio maailmassa. Vuonna 2016 Bagdadissa kuoli noin 1 200 ihmistä Isisin pommi-iskuihin. 3 miljoonaa irakilaista on joutunut jättämään kotinsa. Nykypäivän konfliktit eivät ole eristettävissä. Irakin kriisi on kuin veteen heitetty suuri kivi. Suurimmat aallot lyövät itse kohteeseen, mutta niiden vaikutus tuntuu kaikkialla, kuten hyvin tiedämme.

Rauhan turvaaminen ja kriisinhallinta ovat olleet merkittävä osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa jo yli kuuden vuosikymmenen ajan. Yksin Suomi ei kriisejä ratkaise, vaan tarvitaan suurempia liittoumia. Suomen osallistumisen jatko OIR-operaatioissa vuoden 2020 loppuun saakka on perusteltua.

Arvoisa puhemies! Rauhanturvaamisella edistetään konfliktimaiden vakautumista sekä vaikutetaan terrorismin ehkäisyyn ja muuttoliikkeen juurisyihin. Suomen intressinä on vakauttaa turvallisuustilanne maassa, josta Suomeen saapuu enemmän turvapaikanhakijoita kuin mistään muualta. Vuonna 2015 Suomesta haki turvapaikkaa 20 500 irakilaista. Olosuhteita parantamalla voimme saavuttaa ensisijaisen tavoitteemme, ettei kenenkään tarvitsisi lähteä kotoaan. Suomi on siis osallistunut OIR-operaatioon vuodesta 2015 lähtien, ja työllämme on ollut merkitystä. Viimeiset Isisin hallinnassa olleet alueet vapautettiin maaliskuussa. Parantunut turvallisuustilanne on mahdollistanut maan sisäisten pakolaisten kotiinpaluun.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

Vaikka Isisin hallussa ei enää ole maa-alueita, taistelu Isisin ideologiaa vastaan jatkuu. Isis-propagandassa kannustetaan iskuihin länsimaita vastaan. OIR-operaation käynnissä olevassa neljännessä vaiheessa tavoite on siis turvallisuustilanteen normalisointi. Kokonaisvaltainen lähestymistapa, jossa kehitetään Irakin oikeusvaltiokehitystä, hallintoa sekä vakautta, luo edellytykset sille, ettei Isisin ideologialle synny juurtumismahdollisuuksia. Isisin solut Lähi-idässä, Afrikassa ja Euroopassa muodostavat edelleen vakavan alueellisen ja globaalin turvallisuusuhan. Isisiin liittyneet vierastaistelijat ovat olennainen osa heidän sotilaallista arsenaaliaan. Myös Suomesta on lähtenyt varmuudella 80 henkilöä vierastaistelijoina. 2 000 taistelijaa on palannut takaisin sota-alueelta Eurooppaan, ja heillä on vahvat kytkökset terroristijärjestöihin. YK:n mukaan Isis suunnittelee uusia iskuja Eurooppaan. Siksi juurisyihin puuttuminen on myös meille suomalaisille tärkeää.

Keskustelu al-Holin leirillä olevista suomalaisista on puhututtanut viime kuukausina paljon. Kokoomuksen mielestä Suomen ei tule auttaa terroristijärjestöjä auttamaan lähteneitä suomalaisia aikuisia palaamaan. Hallitus sen sijaan on ollut aikeissaan epäselvä. Suomalaisilla on oikeus tietää, mikä on hallituksen linja tässä asiassa. Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää hallitukselta selkeää linjausta tämän asian ratkaisemiseksi.

Arvoisa puhemies! Suomen osallistuminen kansainvälisiin operaatioihin kehittää kansallista puolustuskykyämme ja parantaa yhteistyövalmiuttamme. Osallistumisellamme korostamme Suomen aktiivisuutta EU:ssa. Samalla vahvistamme maamme kahdenvälisiä suhteita Irakin kanssa. On ongelmallista, että Irakin kanssa neuvoteltava palautussopimus ei ole edennyt. Autamme Irakia kykyjemme mukaan, mutta myös Irakin on kannettava vastuuta. Mikään maa ei voi kieltäytyä ottamasta takaisin omia kansalaisiaan ja samaan aikaan edellyttää saavansa kansainvälistä apua. Kokoomuksen eduskuntaryhmä kehottaa hallitusta ryhtymään pikaisiin toimiin asian edistämiseksi niin kahdenvälisissä neuvotteiluissa kuin EU:ssa. Toivottavasti Suomen suurlähetystön uudelleen avaaminen Bagdadiin helpottaa tukitoimien koordinoitua.

Myös Nato on tärkeä tekijä Irakin kriisin hallinnassa. Muistutankin, että Nato-jäsenenä Suomen vaikutusmahdollisuudet globaalissa kriisinhallinnassa olisivat huomattavasti suuremmat. Yhdysvaltain rooli operaatiossa on merkittävä. Olemalla mukana edistämme Suomelle elintärkeitä transatlanttisia suhteita. Presidentti Trumpin lausuntoja arvioitaessa on ilmeistä, että amerikkalaisjoukot eivät tule pysymään Irakissa loputtomiin. Suomelle on erittäin tärkeää olla selvillä siitä, miten OIR-operaation jatko Washingtonissa nähdään.

Arvoisa puhemies! Kestävää rauhaa ei rakenneta juhlapuheilla. Halutessamme olla koamme suurempi toimija rauhan turvaamisessa on meidän käytävä laajempi pohdinta toiminnastamme. Suomen kymmenen vuotta vanha kriisinhallintastrategia kaipaa pikaista päivitystä. Kantamalla vastuamme globaalin turvallisuuden edistämiseksi teemme sen, missä Suomi on parhaimmillaan: neuvottelemme, ennakoimme ja tuomme malttia maailman kolhuihin.

17.28 Juha Sipilä kesk (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansainväliseen kriisinhallintaan osallistuminen on keskeinen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Kannamme osaltamme vastuuta kansainvälisen rauhan, vakauden ja turvallisuuden ylläpitämisestä ja samalla kehitämme puolustusvoimiemme suorituskykyä ja valmiuksia. Suomalaisista kriisinhallinnan osaamista arvostetaan. Tämä tuli vahvasti esille esimerkiksi tutustuessani neljä vuotta sitten Viron pääministerin kanssa rauhaturvaoperaatioomme Libanonissa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

Suomen kriisinhallintapolitiikan kehittäminen edellyttää ajantasaista arviointia ja pohdintaa operaatioiden määrästä, laajuudesta ja saavutettavista tavoitteista. Operaatiot ovat monimutkaistuneet, pitkittyneet ja vaikeutuneet. Hallitus on päättänyt asettaa parlamentaarisen komitean kehittämään kriisinhallintaa. Keskustan eduskuntaryhmä pitää perusteltuina, että laaditaan yli hallituskausien ulottuva linjaus kriisinhallinnasta.

Suomen toimintaa kriisinhallinnassa ohjaa kokonaisvaltaisuus. Vahvistamme turvallisuutta ja vakautta konfliktialueilla sekä edistämme konfliktista kärsivien maiden omaa osaamista ja jälleenrakentamista. Tämä periaate on ohjannut toimintaamme myös Irakissa. Suomi on ollut mukana Isisin vastaisessa koalitiossa sen alusta lähtien. Eduskunta käsittelee nyt viidettä kertaa Suomen osallistumista Irakin turvallisuussektorin koulutusyhteistyöhön Irakissa.

Arvoisa puhemies! Operaatio on tuottanut myös tulosta. Isisin hallussa ei ole enää maa-alueita. Irakin turvallisuustilanteen kohentuminen on mahdollistanut sen, että 3,7 miljoonaa maan sisäistä pakolaista on päässyt palaamaan kotiin. Aluetta vakauttamalla olemme vaikuttaneet myös muuttoliikkeen taustalla oleviin juurisyyhin. Kansainvälisen yhteisön on varmistettava, ettei Isisin toiminnalle synny uudestaan kasvualustaa. Vaikka Irakin turvallisuustilanne on parantunut, se on edelleen epävakaa. Operaatiossa on siirrytty vaiheeseen, jossa tavoitteena on turvallisuustilanteen normalisointi.

Irakin vakauttaminen edellyttää monipuolista keinovalikoimaa, jossa yhdistyvät kriisinhallinnan, siviilikriisinhallinnan, kehitysyhteistyön ja humanitäärisen avun toimet. Suomi tukee Irakin jälleenrakentamista myös osallistumalla YK:n kehitysohjelman rahastoon, jolla kunnostetaan infraa, vahvistetaan paikallishallintoa ja elvytetään taloudellista toimintaa. Irakin ammatillisen koulutuksen kehittäminen on tärkeä keino, jolla parannetaan nuorten osaamista ja luodaan pohjaa yhteiskunnan ja elinkeinoelämän elpymiselle. Maan vakautuminen tarjoaa myös uusia kaupallisia mahdollisuuksia suomalaisyrityksille.

Arvoisa puhemies! Irakin vakaa kehitys edellyttää turvallisuuden takaamista. Suomalaiset osallistuvat alueen turvallisuudesta vastaavien joukkojen koulutus- ja neuvonantotehtäviin. Suomalainen koulutusosaaminen ja -tapa nauttivat alueella suurta arvostusta. Irakissa palveleet ja palvelevat kriisinhallintajoukot tekevät tärkeää työtä vakauden vahvistamiseksi. Vaativissa neuvonantotehtävissä suomalaiset saavat arvokasta kokemusta joukkojen johtamisesta, ylläpidosta ja operoinnista. Osallistumisella on tärkeä rooli myös kansallisten suorituskykyjen kehittämisessä.

Eduskunta on perehtynyt kunkin Irak-selonteon käsittelyn yhteydessä tarkasti operaation olosuhteisiin, riskeihin, sotilaiden turvallisuuteen, tavoitteisiin ja vaikutuksiin. Operaatio on perusteltua käydä huolellisesti läpi valiokuntatyössä tälläkin kertaa.

Keskustan eduskuntaryhmä tukee Suomen osallistumisen jatkamista Irakin operaatiossa noin 80 sotilaalla ensi vuoden ajan.

17.33 Atte Harjanne vihr (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On Suomen etu ja osaltaan myös vastuu osallistua turvallisen ja vakaan maailman rakentamiseen. Jo valtiosäännössä todetaan, että osallistumme kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi sekä yhteiskunnan kehittämiseksi. Osana tätä tärkeää tehtävää Suomi on osallistunut Irakissa turvallisuussektorin koulutusyhteistyöhön Yhdysvaltain johtamassa Inherent Resolve -operaatiossa, ja nyt keskustelussa on osallistumisen jatkamista ensi vuonna käsittelevä selonteko.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

Isisin väkivaltainen kalifaatti nousi kartalle vuonna 2014. Tänä vuonna se menetti viimeisetkin alueensa. Terrorihallinto tuli tiensä päähän, ja hyvä niin. Yli 4 200:aa kurdien peshmerga-joukkojen ja Irakin keskushallinnon turvallisuusjoukkojen sotilasta kouluttaneet suomalaiset reserviläiset ja ammattisotilaat ovat antaneet tärkeän panoksensa siihen, että Isis saatiin lyötyä. Tästä työstä on syytä olla ylpeä. Suomalaiset kouluttajat ja suomalainen koulutustapa ovat saaneet hyvää palautetta, ja annettu koulutus on pelastanut ihmishenkiä. Samalla on kerätty arvokasta tietotaitoa ja kokemusta kansallisen puolustuksen käyttöön.

Isisin kalifaatti on siis kukistettu, mutta valitettavasti työtä ja tilausta suomalaiselle kriisinhallintaosaamiselle riittää Irakissa yhä. Isis ei ole kadonnut, ja taistelu järjestön ideologiaa vastaan jatkuu, ja turvallisuustilanne on edelleen epävakaa. Vain sitä vakauttamalla voidaan luoda edellytykset yhteiskunnalliselle eheydelle, talouden normalisoitumiselle ja kestäväälle kehitykselle.

Isisin nujertaminen muuttaa ja on muuttanut OIR-operaation luonnetta: sotatoimien laannuttua siviiliyhteiskunnan kehityksen tukeminen korostuu sotilaallisen kriisinhallinnan ohella entistä enemmän. Tarjottavalla sotilaallisella koulutuksella on nyt luotava kykyä taistella ja toimia epäsymmetristä, sivullisia uhkaavaa terrorismia vastaan. Samalla on huomioitava se riski, että yhteisen vihollisen kukistuttua vanhat jännitteet eri väestöryhmien välillä voivat nousta jälleen pintaan. Tällaisessa ympäristössä on valtavan tärkeää rakentaa luottamusta: luottamusta tulevaisuuteen, luottamusta hallintoon ja luottamusta ihmisten välille. Juuri tässä suomalaisesta yhteiskunnasta ponnistava monipuolinen kriisinhallintaosaaminen ja yhteistyökyky korostuvat.

Sotilaallisen kriisinhallinnan yhteydessä on aina muistettava, että se on vain jäävuoren huippu laajan turvallisuuden rakentamisessa. Ilmasto- ja ympäristöpolitiikalla on varmistettava luonnonvarojen riittävyys ja hyödyntämisen rajat, kauppa- ja kehityspolitiikalla reilu ja taso-arvoinen vaurastuminen, koulutuksella kasvava osaaminen ja vahvoilla kansainvälisillä sopimuksilla vakaa maailma. Vain näin voidaan luoda edellytykset kestäväälle kehitykselle ja estää kriisit ja konfliktit ennen kuin ne ehtivät alkaakaan. Jos ja kun kriisejä ja konflikteja silti syntyy, on sotilaallisen voiman ohella muistettava rauhan rakentaminen, humanitäärinen apu ja siviilikriisinhallinnan riittävä resursointi. Tästä näkökulmasta hallitusohjelmassa mainittu kokonaisvaltainen ylivaalikautinen kriisinhallinnan tavoitelinjaus on erinomainen asia, samoin kuin ovat kunnianhimoiset tavoitteet ilmastojohtajuudesta ja maailmalla kokoaan suuremmasta Suomesta.

Arvoisa puhemies! Suomi on ollut mukana rakentamassa turvallisempaa Irakia. Yhtenä osoituksena turvallisuustilanteen kehittymisestä Suomen Bagdadin-suurlähetystön avaamista valmistellaan paraikaa. Työtä tulevaisuuden eteen riittää silti yhä, ja on perusteltua jatkaa operaatiossa mukana myös ensi vuonna.

17.37 Markus Mustajärvi vas (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tärkeää, että Suomi kantaa kansainvälistä vastuuta ja osallistuu aktiivisesti rauhanturvaamiseen sekä kriisinhallintaan. Irakissa toteutettavilla operaatioilla, joissa Suomi on mukana, ei kuitenkaan ole varsinaista YK-mandaattia. Se todetaan myös selonteon tekstissä epäsuorasti, kun kirjoitetaan, että koalitio ”tukeutuu” YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan vuodelta 2014.

Päätöksentekomenettely kriisinhallintatehtäviin mentäessä tai niissä jatkettaessa ei aina ole ollut kovin selkeä. Edellisellä kerralla, kun päätettiin OIR-operaatioon osallistumisen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

jatkamisesta, rinnalla kuljetettiin Nato-johtoista koulutusoperaatiota, johon tällä hetkellä osallistuu Suomesta yksi — yksi ainoa — henkilö. Tasavallan presidentti ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta linjasivat 10.8.2018, että Suomi osallistuu Naton Irakin-koulutusoperaatioon enintään viidellä sotilaalla, vaikka asiasta ei oltu vielä annettu selvitystä eduskunnalle. Yhden miehen lähettäminen Naton koulutusoperaatioon tuskin palvelee kansallisen puolustuskyvyn kehittämistä, millä operaatioihin osallistumista aina perustellaan. Kyse lienee enemmän poliittisesta viestistä ja yhteistyöhalun osoittamisesta siihen suuntaan.

Muutenkin pitäisi pohtia, hajottaako Suomi voimavarojaan liian moneen suuntaan. Olisiko keskitetympi toimintatapa tuloksellisempaa sekä avun antajan että sen saajan kannalta? Kriisinhallinnan määrärahojen lisäämisen ohella pitäisi pohtia enemmän myös toiminnan vaikuttavuutta ja tehokkuutta.

Arvoisa puhemies! Irakissa on sisäisiä pakolaisia vieläkin noin 1,7 miljoonaa ihmistä, hallituksesta puuttuvat edelleen muun muassa sisä- ja puolustusministeri, myös muita ministereitä, aluehallinnon muodostaminen on kesken, pankkisektori ei toimi ja jälleenrakennusurakka on muutenkin valtava. Isisin kova ydin jää elämään, vaikka sotilaallinen ratkaisu on saavutettu. Vankileireillä ilman oikeudenkäyntiä elävät vangit muodostavat otollisen värväyskohteen terroristijärjestöille. Ongelmaa ei ole helppo ratkaista, sillä näytön hankkiminen henkilön mahdollisesti tekemistä rikoksista on hyvin vaikeaa, ellei mahdollonta. Myös Syyrian tilanne vaikeuttaa alueen vakauttamista.

Operaatioissa on siirrytty neljanteen vaiheeseen, turvallisuustilanteen normalisointiin. Turvallisuustilanteen kehittymisen ennustaminen on vaikeaa. Maakunnat ja keskushallinto kamppailevat luonnonvarojen hyödyntämisestä saatavista tuloista, ja se lisää jännitteitä entisestään. Keskeisessä osassa Isisin kukistamisessa olleet kurditkin jakautuvat moniin eri ryhmiin. Kurdeja arvioidaan olevan 25—30 miljoonaa Irakin, Iranin, Syyrian ja Turkin alueilla sijaitsevassa Kurdistanissa. Etenkin Iranissa ja Turkissa kurdeja sorretaan, ja Suomen pitää tukea kurdien poliittisia ja kulttuurisia oikeuksia. Jos Suomenkin järjestämään koulutukseen osallistuneet henkilöt kääntyvät aseellisesti toisiaan vastaan, jotain on mennyt pahasti pieleen. Esimerkiksi Syyriassa saman valtion kahden eri organisaation kouluttamat taistelijat ovat sotineet toisiaan vastaan.

Arvoisa puhemies! Nyt kun taistelevien joukkojen kouluttamisessa on siirrytty turvallisuudesta vastaavien joukkojen kouluttamiseen, voisi seuraavassa vaiheessa, siviiliyhteiskunnan perustan rakentamisessa, olla suomalainen osaaminen luontevimmillaan, edellyttäen, ettei turvallisuustilanne uudestaan heikkene. Turvallisuustilanteen normalisointi antaa myös Suomeen tulleeille pakolaisille mahdollisuuden palata kotimaahansa. Suomen Bagdadin-suurlähetystön avaaminen uudelleen tukee paitsi pakolaisten palaamista synnyinmaahansa myös mahdollisia koulutushankkeita, taloudellista yhteistyötä, poliisihallinnon kehittämistä ja humanitaarista toimintaa.

17.42 **Anders Adlercreutz r** (ryhmäpuheenvuoro): Ärade talman! Det är entydigt och klart att regeringen Rinne vill se ett aktivt Finland i Europa och internationellt. Det ska synas att Finland har förmåga, och framför allt vilja, att ta initiativ för att lösa konflikter. Vi är inte på den internationella arenan för att vara passiva åskådare eller för att blunda för de problem som finns.

Våra utmaningar är stora. Vi behöver en trovärdig klimatpolitik för att förhindra klimatförändringen som i sitt kölvatten för med sig inte bara ekologiska problem, utan stora so-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

ciala, ekonomiska och migrationspolitiska konflikter. Här räcker det inte med nationella eller regionala insatser, utan då problemen är globala behövs internationella insatser för att lösa dem. Ett delat hot kräver ett delat, gemensamt ansvar.

Arvoisa puhemies! Kansalliset ja alueelliset toimet eivät ole riittäviä, vaan maailmanlaajuisten ongelmien ratkaisemiseksi tarvitaan kansainvälisiä, yhteisiä toimia. Yhteisiin uhiin on vastattava yhdessä, ja vastuuta on jaettava. Suomen osallistuminen turvallisuussektorin yhteistyöhön Irakissa on hyvä esimerkki turvallisuuden alan kansainvälisestä yhteistyöstä. Operaatioissa on onnistuttu hyvin: enimmillään jopa 40 prosenttia Irakin pinta-alasta oli Isis-järjestön hallinnassa. Isis on nyt virallisesti lyöty, mutta toiminta ei ole lakannut. Järjestö luo edelleen epävarmuutta ja epävakautta ideologisella propagandallaan.

Arvoisa puhemies! On tärkeää, että Suomen osallistumisesta tällaisiin operaatioihin päättää eduskunta. Suomen on kannettava kansainvälinen vastuunsa. Turvallisuudesta on huolehdittava tarkasti. Kriisinhallintatehtäviin osallistuvien turvallisuus on meidän vastuullamme. Samalla on syytä tuoda esiin Suomen toimenpiteiden mittasuhteet. Kyse on yhteistyössä toteutettavasta operaatiosta. Nyt käsiteltävänä olevaan OIR-operaatioon osallistuu 31 maata yhteensä yli 6 500 sotilaalla. Suomen joukkojen vahvuus on 80 sotilasta.

Eduskuntaryhmämme ja RKP:n mielestä Suomen osallistuminen Irakin ja Irakin Kurdistanin turvallisuusjoukkojen kouluttamiseen on perusteltua. Koulutuksen tavoitteena on alueen turvallisuuden ja vakauden palauttaminen. Tämä on tärkeää myös siksi, että pystyisimme vaikuttamaan maahanmuuton taustalla oleviin syihin — asia, mitä monet tässä salissa ovat peräänkuuluttaneet. Jos emme saa aluetta vakautettua, monilla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin paeta ja muuttaa pois. Irakilaiset ovat Suomen suurin turvapaikanhakijaryhmä. Turvapaikkajärjestelmässämme on tällä hetkellä 4 200 irakilaista, joiden turvapaikkahakemusta tai valituspäätöstä käsitellään parhaillaan. Vuonna 2018 Maahanmuuttovirasto teki yhteensä 2 712 Irakin kansalaista koskevaa turvapaikkapäätöstä, joista 1 094 oli myönteisiä. Jos suuri osa turvapaikanhakijoista joutuu palaamaan, on selvää, että Suomen on jatkettava osallistumistaan turvallisuuden palauttamiseksi tehtäviin toimenpiteisiin. Siksi on myös hyvä, että Suomi vahvistaa kahdenvälisiä suhteitaan Irakin kanssa monilla muilla sektoreilla. Suomen Bagdadin-suurlähetystö avataan uudelleen tänä syksynä, ja sitä on pidettävä hyvänä merkinä. Se on ollut suljettu vuodesta 91.

Ärade talman! Regeringsprogrammet slår fast att det finländska deltagandet i FN:s och andra fredsmedlings- och dialogprocesser ska stärkas. Vi ska dessutom höja nivån på deltagandet i civil krishantering.

De är bra skrivningar och signalerar att vi igen vill ha en aktiv roll. Den som kritiserar Finland för alltför blygsamma insatser får ofta till svar att det inte är volymen som gäller, eller också har man från Finlands sida gjort bedömningen att vi själva har så lite nytta av vissa utbildningsoperationer.

Det får inte vara den egna nyttan som avgör. Även om vi alla bra förstår att Finland vill prioritera sådana operationer som också stöder upprätthållandet av den egna kompetensen, så får inte enbart den egoistiska nyttan vara avgörande. Från ett bredare säkerhetsperspektiv är det viktigt att vi är med och utbildar både militära och civila krishanterare samt hjälper till svårt sargade länder, som exempelvis Irak, att återfå stabila, mänskliga levnadsvillkor.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

17.47 **Päivi Räsänen kd** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä kannattaa Suomen osallistumisen jatkamista turvallisuussektorin koulutusyhteistyössä Irakissa selonteossa ehdotetun mukaisesti. Pidämme tärkeänä, että Suomi omalta osaltaan osallistuu Irakin turvallisuustilanteen normalisointiin. Isisin vastainen sota on ohi, mutta alueella on yhä merkittäviä turvallisuushaasteita, joihin Irak tarvitsee ulkopuolista tukea ja apua.

Operaatioon osallistumisen jatkaminen yhdellä vuodella on perusteltua, kuten selonteossa hyvin tuodaan esille. Tässä vaiheessa on kuitenkin aiheellista miettiä pidemmälle. Operaatiota on jatkettu vuosi kerrallaan vuoden 2015 jälkeen. Nyt on tarpeellista tarkastella laajempaa kuvaa ja sitä, missä vaiheessa Suomi voi lopullisesti irrottautua tästä operatiosta.

Tilanne monessa Lähi-idän maassa on kaoottinen. Näin myös Irakissa, vaikka tilanne on jonkin verran stabilisoitunut Isis-järjestön menetettyä valloittamansa maa-alueet. Varsinaisesta Irakin sodasta on kulunut yli 15 vuotta. Silti maa on edelleen räjähdysalttiissa tilassa ja riippuvainen ulkomaisesta avusta ja tuesta. Kansainvälinen yhteisö on epäonnistunut, mutta niin on myös Irakin hallinto. Irak on Afganistanin tavoin ajautumassa jatkuvan sisäisen konfliktin ja avuntarpeen tilaan. Tämä ei voi olla pysyvä asiantila. Kansainvälisen yhteisön on pystyttävä parempaan. On aika vaatia todellista vastuunkantoa kaikilta alueen tasapainoon vaikuttavilta tahoilta.

Arvoisa puhemies! Selonteossa todetaan, että Irakista tulleiden kielteisen päätöksen saaneiden turvapaikanhakijoiden ”palautuksia koskeva yhteistyö on osa Suomen kahdenvälisen suhteiden kokonaisvaltaista lähestymistapaa”. Todetaan myös, että ”Suomen tavoitteena on paluu- ja palautusyhteistyötä helpottavat järjestelyt kielteisen päätöksen saaneiden hakijoiden osalta”. Palautussopimuksen puuttuminen Irakin kanssa on ollut yksi keskeisimpiä haasteita turvapaikkapolitiikassa viime vuosina. Turvapaikkajärjestelmämme ei kestä tilannetta, missä sadat, jopa tuhannet, kielteisen päätöksen saaneet henkilöt jäävät vapaaehtoisesta palautuksen piiriin. Paperittomien henkilöiden lisääntyminen maassamme on kestänyt. Oikea ratkaisu ei kuitenkaan ole se, että annetaan automaattinen oleskelulupa kaikille, jotka eivät suostu palautukseen. Se tekisi turhaksi turvapaikkajärjestelmän niiden maiden kohdalla, joiden kanssa ei ole palautussopimusta. On ensisijaisen tärkeää saada aikaiseksi toimiva palautuskäytäntö Irakin kanssa. Suomi voi hyvin asettaa palautussopimuksen aikaansaamisen ehdoksi kahdenväliselle yhteistyölle ja avunannolle, ja tästä johtuen kysynkin, miten hallitus aikoo edistää vastaanottosopimuksen aikaansaamista Irakin kanssa.

Eduskuntaryhmämme kantaa huolta myös kristityksi kääntyneiden turvapaikanhakijoiden kohtelusta, joita on hyvin paljon juuri irakilaisien turvapaikanhakijoiden kohdalla. On tärkeää varmistaa, ettei pakkopalautuksia tehdä silloin, jos henkilö uhkaa joutua vainotuksi tai hengenvaaraan vakaumuksensa vuoksi. Samalla kun kannatamme palautussopimuksen laatimista, on tärkeää, että päätöksenteossa huomioitaisiin erilaisten vähemmistöjen kokema vaino.

Arvoisa puhemies! Selonteossa todetaan, että Yhdysvallat on vedonnut koalitiokumppaneihin alueella vangittuina olevien vierastaistelijoiden palauttamiseksi lähtömaihinsa. Nämä entiset Isis-taistelijat ja heidän perheenjäsentensä kohtalo ovat puhuttaneet suomalaisia. Mitä tehdään Suomen kansalaisille, jotka tällä hetkellä ovat alueen eri vankileireillä? Tähän ei selonteossa oteta kantaa. Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä toivoo hallitukselta kuitenkin kannanottoa tähän. Aikooko hallitus hakea Suomen kansalaisuuden

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

omaavia Isis-taistelijoita tai heidän perheenjäseniään Suomeen tai jotenkin edistää heidän paluutaan, ja jos aikoo, miten hallitus varmistaa, ettei heidän palauttamisensa Suomeen heikennä suomalaisten turvallisuutta?

17.52 Harry Harkimo liik (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Irakin turvallisuustilanne on vaikea ja monimutkainen. Vihanpito eri uskonnollisia suuntauksia edustavien sunnien ja šiiojen välillä sekä kurdien ja arabien välillä on aiheuttanut väkivaltaa menneisyydessä ja luo tummia pilviä maan tulevaisuuden ylle. Isis aiheutti paljon tuhoa ja kuolemaa Irakissa sekä repii edelleen sunnien ja šiiojen välejä. Isisiä vastaan taistelleet šiialaiset aseelliset ryhmittymät ovat myös syyllistyneet raakoihin ja toistuviin ihmisoikeusloukkauksiin. Nykyinen šiiavaltainen Irakin keskushallinto on kansaa repineen sodan jälkeen vaikeassa tilanteessa, eikä väkivallan kierteestä olla pääsemässä helposti eroon.

Suomi on keskittänyt tukensa Irakin Kurdistanin itsehallintoalueen peshmerga-joukoille. Ihmisoikeustilanne Kurdistanin alueella on maan paras, eikä peshmerga-joukkojen osalta tai Kurdistanin alueelta Irakista ole raportoitu systemaattisia oikeudenloukkauksia. Isisin vastainen taistelu on pitkälti keskittynyt Irakin Kurdistanin rajoille, ja peshmerga-joukot ovat osoittaneet kykynsä ja alueellisen merkityksensä ollessaan merkittävässä roolissa Isisin kukistamisessa koko alueella. Suomen tukea peshmerga-joukoille voidaan siis pitää onnistuneena, ja sen jatkamiselle myös tulevaisuudessa on vahvat perusteet.

Arvoisa puhemies! Nykyisen šiiavaltaisen hallinnon turvallisuusjoukkojen tukemiseen liittyy monia avoimia kysymyksiä. Eurooppaan ja Suomeen kohdistunut turvapaikanhakijoiden aalto Irakista poikkesi aiemmin nähdyistä. Suuri osa Eurooppaan ja Suomeen tulleista irakilaisista turvapaikanhakijoista oli sunneja. Useat heistä olivat kokeneet vainoa nimenomaan šiialaisten aseellisten ryhmittymien taholta. Monet noista ryhmittymistä on nykyään integroitu osaksi Irakin turvallisuusjoukkoja. Ne säilyttävät yhä komentoketjunsä ja syyllistyvät edelleen lukuisiin oikeudenloukkauksiin.

Sunnimiehille esimerkiksi Bagdadin alue on aika ajoin ollut näiden šiialaisten aseellisten ryhmittymien suunnalta kohdistuvan uhan takia niin vaarallinen paikka elää, että he ovat olleet tästä syystä oikeutettuja toissijaisen suojelun asemaan. Oikeudenloukkauksia näiden nykyisin osana Irakin turvallisuusjoukkoja olevien aseellisten šiialaisten ryhmien taholta on tapahtunut paljon ja tapahtuu yhä.

Irakin turvallisuusjoukoille annettava tuki luo todellisen riskin sille, että Suomi osoittaisi samalla tukea niille aseellisille šiialaisille ryhmille, jotka on integroitu osaksi turvallisuusjoukkoja. Tätä ei voi hyväksyä. On todellinen riski, että avustaessamme Irakin turvallisuusjoukkoja olisimme myös suoraan avustamassa näitä toistuviin oikeudenloukkauksiin syyllistyneitä aseellisia šiialaisia ryhmiä. Ennen tuen osoittamista Irakin turvallisuusjoukoille on selvitettävä, suuntautuuko Suomen tuki mahdollisesti oikeudenloukkauksiin syyllistyneille tahoille ja vaikuttaisiko se kielteisesti väkivallan kierteen lopettamiseen.

Kaiken irakilaiselle keskushallinnolle ja turvallisuusjoukoille suunnattavan tuen tulee olla ehdollista. Irakin hallinnolle ei tule antaa tukea missään muodossa ennen kuin se suostuu kunnioittamaan kansainvälisiä sopimuksia ja ottaa vastaan oman maansa kansalaisia. Kansainvälinen yhteistyö perustuu vastavuoroisuuteen. Mikäli Irak haluaa tukea maan jälleenrakentamiseen, tulee sen olla valmis allekirjoittamaan palautussopimus myös Suomen kanssa. Puheet siitä, että Irak ei ole valmis vastaanottamaan oman maansa kansalaisia, ovat huonoja tekosyitä. Kyseessä ovat pääasiassa nuoret miehet, jotka muutoinkin tarvitsevat vähän valtion tukea ja joita Irak juuri nyt kipeästi tarvitsee jälleenrakennusta varten. EU:n

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

puheenjohtajamaana Suomella on ainutlaatuinen mahdollisuus saada palautuksista aikaan yleiseurooppalainen päätös EU-tasolla. Tulevaisuudessa ei saa olla tilannetta, että mahdolliset irakilaiset turvapaikanhakijat valitsevat Euroopassa maan sen mukaan, millä niistä ei ole palautussopimusta. Tarvitaan siis EU-tason päätöksiä ja toimenpiteitä tässäkin asiassa, jotta liikkuvuus Schengen-alueella voi jatkua tulevaisuudessa.

Lopuksi: Olemme ehdottomasti sitä mieltä, että Irakin keskushallinnolle tai turvallisuusjoukoille ei tule osoittaa lanttiakaan tukea ennen kuin palautussopimus Suomen kanssa on allekirjoitettu. Irakin on kunnioitettava kansainvälisiä sopimuksia, joihin se on sitoutunut.

17.58 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Kiitos ensinnäkin keskustelijoille hyvistä puheenvuoroista. Joitakin varauksia lukuun ottamatta tulkitsen niin, että eduskunnalla oli hyvin yksimielinen tuki tälle OIR-operaation jatkolle ja myöskin tunnustus sille työlle, jota suomalaiset sotilaat ja siviilikriisinhallinnan asiantuntijat ovat tähän mennessä tehneet Irakissa. On äärimmäisen tärkeää, kun ihmisiä lähetetään kriisialueelle tai sota-alueelle, että tämä tuki on hyvin yksimielinen tässä talossa, koska nämä tehtävät sisältävät hyvin suuria riskejä vielä nykyoloissa.

Monilla oli myöskin huoli Isisin jatkumisesta ja Isisin aatteen leviämisestä muille alueille. Hallitus jakaa tämän huolen. Kun on tullut uutisia, että Afganistanissa tai joissakin Aasian maissa olisi Isisin kannattajia, että siirrytään toisille alueille ja muuta, niin kansainvälisen yhteisön pitää olla tässä kyllä hyvin valppaana ja valmis, niin että tämä Isisin vastainen työ myös muilla alueilla jatkuu.

Monet täällä kiinnittivät huomiota myös paluumuuttoon ja konfliktien juurisyihin siinä mielessä, että turvallisuustekijät ovat ajaneet ihmisiä sisäiseen pakolaisuuteen ja pois Irakista. Itse näen samalla tavalla tämän, että tilanteen rauhoittaminen antaa mahdollisuuden turvalliseen paluumuuttoon ja paluuseen omalle kotiseudulleen myöskin Irakin sisällä.

Edustaja Harkimo ehdollisti omaa tukeaan siihen, saako EU ja Suomi jotakin aikaan tässä palautussopimuksessa. Tiedän sen, että nyt EU:n ja Irakin välillä tässä PCA-sopimuksessa on käyty keskustelua tästä palautuksesta, ja kaikkein paras olisi, kun siihen löytyisi tällainen EU-tason ratkaisu, joka meitäkin varmasti tyydyttäisi.

Jotkut puhujat nostivat esiin myöskin Syyrian puolella olevat vierastaistelijat, heidän perheensä, al-Holin leirin tilanteen. Hallitus toimii olemassa olevan lainsäädännön mukaan näissä kysymyksissä. Suomen kansalaisilla on kaikkialla tietyt oikeudet, pyrimme niitä tietenkin vaalimaan. On kansainväliset lastensuojelua, lasten oikeuksia koskevat sopimukset, niitä täytyy tällaisessa tilanteessa noudattaa, ja on turvallisuusnäkökohdat, jotka täytyy ottaa huomioon. Ja sen vuoksi oikeastaan se, mitä on sanottava, on se, että henkilöiden tilanne on hyvin erilainen riippuen siitä, millä alueella ovat, mihin mahdollisesti ovat syyllistyneet tai millaiseen tilanteeseen ovat joutuneet. Tätä ei oikeastaan voi lainkaan yleistää.

Aivan viimeisenä haluaisin tukea tätä edustaja Räsänen näkökulmaa uskonnollisten vähemmistöjen kunnioituksesta, olipa kysymyksessä Irak tai joku muu. Se sopii erittäin vahvasti hallituksen ihmisoikeuspolitiikkaan, että kaikkialla uskonnollisten vähemmistöjen oikeudet tunnustetaan ja pidetään huoli siitä, että ne eivät joudu uskontonsa tai mielipiteidensä vuoksi vainotuksi.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ja sitten ministeri Skinnarille vastauspuheenvuoro, samoin 3 minuuttia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

18.01 Kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari: Arvoisa rouva puhemies! Oikeastaan täydennän ulkoministerin puheenvuoroa siten, että jos ja kun katsotaan Suomen tukea ja monenkeskistä yhteistyötä sekä YK:n roolia, niin rahallisesti merkittävä osa tuestamme kohdistuu vaikuttamistoimiin YK:n eli UNDP:n vakauttamisrahaston kautta, miinojen ja räjähtämättömien ammusten raivaukseen kansainvälisten rahastojen kautta ja humanitäärisen apuun. UNDP:n rahaston tehtävänä on nimenomaisesti Isisiltä takaisin vallattujen alueiden jälleenrakennus, ja tuki kohdistuu ensinnäkin kevyen infrastruktuurin korjaamiseen, toimeentulon tukemiseen ja talouden elvyttämiseen. Lisäksi se kohdistuu aluehallinnon tukemiseen ja sovinnontekoon. Miinanraivaus taas on edellytys jälleenrakennukselle ja paluumuutolle Isisiltä vapautetuilta alueilta.

Arvoisa puhemies! Vielä lyhyesti vähän historian kertausta. Vuodesta 2014 lähtien ODA-kelpoinen tukemme Irakille on ollut noin 33 miljoonaa euroa, [Kimmo Kiljunen: Viidessä vuodessa!] ja helmikuussa 18 järjestetyssä Irakin jälleenrakennuskonferenssissa Suomi teki lisäksi 10 miljoonan euron tukilupauksen. Tähän sisältyy muun muassa viranomaisyhteistyö Irakin ammatillisen koulutuksen kehittämiseksi, joka käynnistyy vielä vuoden 2019 aikana.

Ja vielä, arvoisa puhemies! Humanitäärisen avun osalta Irakin tilanne on edelleen haasteellinen muun muassa turvallisuustilanteesta johtuen. Humanitäärisen apumme Irakiin viime vuonna oli 1,8 miljoonaa euroa, ja tänä vuonna on myönnetty toistaiseksi 0,5 miljoonaa euroa. Konfliktitilanteissa tehokkaasti toimiva Punaisen Ristin kansainvälinen komitea ICRC on ollut pääasiallinen kumppanimme, ja tukea on kanavoitu Suomen Punaisen Ristin kautta.

18.04 Puolustusministeri Antti Kaikkonen: Arvoisa puhemies! On merkillepantavaa ja tärkeää, että täällä salissa löytyy nähtävästi laaja tuki osallistumiselle tässä operaatiossa jatkossakin. Sillä on iso merkitys. Sen voin myös todeta, että suomalainen kriisinhallinta-osaaminen nauttii erittäin laajaa arvostusta ja tunnustusta maailmalla. Miehemme ja naiset tekevät todella arvokasta ja hyvää työtä.

Tämä Irakin yleistilanne, arvoisa puhemies, jatkuu epävakana, ja turvallisuustilanne vaihtelee paljon alueittain. Isis kykenee edelleen toteuttamaan terrori-iskuja, myös pääkaupungissa Bagdadissa. Ääriryhmien toiminta kohdistuu ensisijaisesti šiialaista väestöä ja Irakin turvallisuusjoukkoja vastaan, mutta myös koalition joukot voivat olla iskujen kohteena. Isis pyrkinee jatkamaan iskuja Irakin turvallisuusjoukkojen ja kurdien peshmerga-joukkojen ryhmyksiä vastaan. Keskeisimmät uhkatekijät ovat suora-ammuntatuli ja epäsuora tuli sekä räjähdde- ja itsemurhauskut, joissa käytetään myös ajoneuvoja. Maastossa on lisäksi miinoja ja räjähtämättömiä ampumatarvikkeita. Kemiaallisten aseiden käyttö on mahdollista, mutta alkeellisesta levitystavasta johtuen niiden vaikutus jäisi todennäköisesti varsin heikoksi ja paikalliseksi. Poissulkea sitä ei voi.

Tällä hetkellä suomalaissotilaat toimivat sekä kurdialueella että sen ulkopuolella Qayyarahin kaupungin länsipuolella sijaitsevassa tukikohdassa. Suomen nykyinen osallistuminen käsittää kouluttajaosaston, liikkuvan kouluttajaryhmän, omasuojaosaston sekä tarvittavat tuki-, huolto- ja esikuntaosat. Sotilaiden asema ja aseiden kantaminen perustuvat edelleen voimassa olevaan Suomen ja Irakin hallitusten väliseen noottienvaihtoon.

Arvoisa puhemies! Tarkoituksena on, että Suomen nykyinen osallistuminen Irakin keshallinnon hallitsemalla alueella Qayyarahin tukikohdassa päätetään vuoden 2020 aika-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

na, sillä toimintaedellytykset Qayyarahin tukikohdassa ovat heikentyneet ja koalitio suunnittelee tukikohdasta luopumista. Tukeutumista Arbilin tukikohtaan jatketaan toistaiseksi.

Arvoisa puhemies! Täällä monessa puheenvuorossa todettiin se hyöty, mitä saamme tästä ja muista operaatioista omille puolustusvoimillemme, ja se on aivan totta. Tämä osallistuminen kehittää myös kansallisen puolustuksen suorituskykyä. Arvokkaita kokemuksia saadaan joukon johtamisesta, ylläpidosta ja operoinnista vaativissa koulutus- ja neuvonantotehtävissä koalitio-operaatioissa.

Voin vielä lopuksi todeta, arvoisa puhemies, että tällaisten vaativien neuvonantajatehtävien lisääntyminen on nähtävissä oleva kehityssuuntaus kansainvälisessä sotilaallisessa kriisinhallinnassa. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Mennään lyhyen matkaa puhujalistaa, täällä on etukäteen varattuja puheenvuoroja. Käydään sitten debatti ihan kohta, tuota pikaa.

18.07 Jussi Halla-aho ps: Arvoisa rouva puhemies! Romahtaneet, epävakaat ja korruptoituneet valtiot ovat ongelma paitsi omille asukkailleen myös muulle maailmalle. Tällaisia valtioita ovat esimerkiksi Irak, Somalia ja Afganistan. Tällaisten maiden tärkein viennituote ovat valitettavasti ihmiset. Oikeusvaltion kehittäminen Irakissa on siis meidän omakin etumme. Suomessa turvallisuusviranomaisen toiminta on korkealla tasolla sekä moraalisesti että tuloksellisuudeltaan. Meillä on osaamista, ja sitä on syytä viedä sinne, missä sitä kipeästi tarvitaan.

Perussuomalaisten linja on se, että kaiken kehitysyhteistyön, jota koulutusyhteistyökin on, pitää olla tuloksellista, ei pelkkää oman kilven kirkastamista kippaamalla veronmaksajien rahaa erilaisiin kankkulankaivoihin. Lisäksi on aina pyrittävä siihen, että yhteistyö hyödyttää myös Suomea ja suomalaisia, taloudellisesti tai muilla tavoin. Siksi yhteistyölle on asetettava ehtoja. Tässä tapauksessa Irakin tulee tietysti mukisematta ottaa vastaan ne kansalaisensa, jotka ovat lähteneet turvapaikkaturisteiksi Suomeen, jotka ovat saaneet täällä kielteisen turvapaikkapäätöksen mutta joita ei pystytä tällä hetkellä palauttamaan kotimaahansa. Tällaisia ihmisiä oleilee maassamme tuhatmäärin. He kuormittavat poliisia, oikeuslaitosta, maahanmuuttoviranomaisia ja sosiaaliturvajärjestelmää ja muodostavat hyvin konkreettisen uhan suomalaisten hengelle ja terveydelle. Pääministerin ja muun vasemmiston mielestä nämä ihmiset pitää panna koulunpenkille suomalaisten lasten seuraan ja kotouttaa. Perussuomalaisten mielestä heidät pitää palauttaa Irakiin ja Irakilta tulee vaatia tässä asiassa yhteistyötä. Lisäksi meidän tulee edellyttää, että Irak turvaa kaikkien väestöryhmiensä oikeudet ja takaa heidän turvallisuutensa: niin sunnien, šiiojen, kristittyjen, seksuaalivähemmistöjen kuin naistenkin.

Kun oikeusvaltio Irakissa lujittuu, Suomikin voi lakkauttaa Irakin kansalaisille kansainvälisen suojelun perusteella myöntämänsä oleskeluluvat. Ottaen huomioon heidän erittäin huonon integroitumisensa Suomeen tämä on ehdottomasti yhteiskuntamme etujen mukainen tavoite. Avainsana on siis kaikkia osapuolia hyödyttävä yhteistyö. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Sitten puheenvuoro edustaja Pauli Kiurulle, ja sen jälkeen debatti.

18.09 Pauli Kiuru kok: Arvoisa rouva puhemies! Suuri yhteisymmärrys tästä selonteon kuvaamasta Irak-yhteistyöstä ja avunannosta on nähtävissä ja kuultavissa, ja olen itsekkin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

sitä mieltä, että tätä yhteistyötä — koulutusyhteistyötä ja muuta apua — kannattaa ja pitää jatkaa. Olosuhteet ja kansalaisten turvallisuus myös Irakissa pitää saada paremmalle tasolle.

Suomen apu on omiin voimavaroihimme nähden ollut viime vuosina mittavaa. Olemme osallistuneet poliisikoulutuksen antamiseen, rahoittaneet miinanraivausta ja antaneet humanitaarista apua, ja tämä yhteistyö jatkuu edelleen. Ensi vuodelle täällä mainitaan, että ulkoministeriön ja puolustusministeriön osalta apua tulee, noin karkeasti, parisenkymmentä miljoonaa, ja samoin tänä vuonna. Ne ovat merkittäviä rahoja, ja se rahankäyttö on varmasti perusteltua.

Niin kuin tässä on useammassa puheenvuorossa sivuttu, haluan itsekin korostaa tämän palautussopimuksen merkitystä. EU:lla ja Irakilla on palautussopimus voimassa, se on astunut voimaan elokuussa 2018. Ruotsilla on kahdenvälinen palautussopimus. Se ei tietävästi kovin hyvin toimi. Suomella ei ymmärtääkseni ole kahdenvälistä sopimusta. Kysyn ministereiltä: mikä on Suomen osalta kahdenvälisen palautussopimuksen neuvottelutilanne? Ja edelleen kysyn ministereiltä sitä, mitä olen esimerkiksi edelliseltä ulkoministeriltä Soinilta kysynyt valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaostossa useaan kertaan: Kuinka paljon meillä on Suomessa irakilaisia, jotka ovat ikään kuin painuneet piiloon ja joiden sijainnista ja olemassaolosta emme tarkkaan tiedä? Mikä on tilanne sen osalta?

Edelleen näkisin hyvänä, niin kuin tässä moni edustaja on sanonut, että kun me autamme, mikä on hyvä, niin avun pitää olla myös vastikkeellista. Kun apua annetaan, niin on aivan oikein edellyttää, että autettava taho myös itse tekee parhaansa ja tässä tapauksessa suhtautuu positiivisesti ja tekee kaikkensa, että heidän omat kansalaisensa voivat palata omaan isänmaahansa ja voivat toimia ja integroitua sinne takaisin sillä tavalla, että he eivät kohtaa vainoa tai painostusta. Apu jatkukoon, mutta apu pitää Suomen osalta saada vastikkeelliseksi, niin että myös Irak sitoutuu omien kansalaisten vastaanottamiseen. Tämä koskee sekä Suomea että EU:ta.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Tässä oli ilmeisesti halukkuutta debattiin, joten pyydän niitä edustajia, jotka haluavat käyttää puheenvuoron, nousemaan seisomaan ja painamaan V-painiketta.

18.12 Kimmo Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä ministerit jo totesivat yksituumaisesti, että eduskunta vaikuttaa olevan yksituumainen myöskin tämän koulutusyhteistyön jatkamisen osalta, mikä on arvokasta ja tärkeää.

Jossain määrin debattia tässä on nyt jo ruvettu käymään siitä, mikä koskee turvapaikanhakijoita, joita on Irakista tullut runsaasti Suomeen, ja sitten näitä palauttamiskäytänteitä, ja tässä yhteydessä tietenkin on olennaista, että se on osa sitä kahdenvälisen yhteistyön kehittämistä, joka Suomella tässä tulee olemaan, myöskin näihin palauttamiskäytänteihin puuttumista. Hieman olin huolestunut puheenvuoroista, joissa edustaja Halla-aho kärjekkäästikin ilmaisi, että kysymys olisi turvapaikkaturismista ja romahtaneiden valtioiden tärkein vientituote on ihmiset. Tässä me jo leikittelemme hieman herkillä asioilla. Soisin, että kunnioittaisimme kuitenkin näitä kansainvälisiä sopimuksia, joita Suomi on tehnyt, ja myöskin huolella katsomme näitä tilanteita. Kannattaa muistaa, että tämä koulutusyhteistyö, joka on siis kriisinhallintaa, maksaa 20 miljoonaa euroa ja varsinainen kehitysyhteistyö, humanitaarinen apu, on ollut viimeisen viiden vuoden aikana vuodessa 6 miljoonaa euroa. Niiden, jotka puhuvat turvapaikanhakijoista [Puhemies koputtaa] noilla termeillä,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

[Puhemies: Aika!] soisi kiinnostavan huomiota siihen, että silloinhan kehitysyhteistyöhön ja humanitaariseen apuun pitäisi runsaasti saada resursseja lisää.

18.14 Jussi Halla-aho ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Kiljusta nyt nähtävästi närästää tämä termi ”turvapaikkaturisti”, mutta täytyy ymmärtää se, että jos henkilö on hakenut Suomesta kansainvälistä suojelua ja kaikkien valituskierrosten ja usein uusintakierrostenkin jälkeen viranomainen toteaa ja oikeuslaitos toteaa, että tarvetta suojeluun ei ole, niin silloin tämä henkilö on hakenut perusteitta turvapaikkaa ja häntä voidaan mielestäni aivan oikeutetusti kutsua turvapaikkaturistiksi.

Ymmärrän, että ero turvapaikkaturistin ja pakolaisen välillä on hiukan hämärtynyt, koska viime vuosina on ollut käytännössä täysin yhdenmukaista, minkälaisen päätöksen turvapaikanhakija saa hakemukseensa, kun hän joka tapauksessa voi jäädä Suomeen kaikilla eduilla. Mutta niin kuin on monesti todettu, tämä romahduttaa uskottavuuden ja mielekkyyden koko turvapaikkaprosessilta, ja sen takia perusteettomat turvapaikanhakijat pitää lähettää pikapikaa takaisin kotiin.

18.15 Juha Sipilä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tapasin helmikuussa tänä vuonna EU:n ja Arabiliiton kokouksessa Irakin presidentti Salihin. Hän oli hyvin kiittellinen Suomen osallistumisesta tähän operaatioon. Keskustelumme pääaihe koski palautuksia ja palautuspolitiikkaa. Kuten edustaja Kiuru tuossa totesi, niin EU:lla on palautussopimus olemassa, samoin Ruotsilla, mutta presidenttikin totesi siinä, että Suomesta on tullut enemmän palautuksia Irakiin kuin Ruotsista esimerkiksi, vaikka Ruotsilla on sopimus olemassa. Hän tuossa tilanteessa lupasi, että rikoksen tehneet he ottavat vastaan.

Mutta tässä keskustelussa tuli hyvin selväksi se, että tämä lähetystön avaaminen on heille äärimmäisen tärkeää, että tullaan sinne heidän maaperälleen keskustelemaan näistä palautuksista, ja nyt kun tämä päätös on tehty, niin olisin ulkoministeriltä kysynyt: onko näitä keskusteluja nyt jatkettu? Uskon, että kun tuossa hengessä keskusteluja käytiin viime kaudella ja nyt lähetystö on avattu, [Puhemies koputtaa] niin tämänkin asian pitäisi helpotua.

18.16 Jari Ronkainen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä on tosiaan puhuttu aika paljon Suomeen suuntautuvasta turvapaikanhausta ja sitten palautuksesta. Tietääkseni Suomi on neuvotellut, ja kuten tässä edustaja Sipiläkin sanoi, näitä neuvotteluja on käyty, mutta ei ole saatu ainakaan vielä mitään merkittävää aikaiseksi. Mielestäni on aika ristiriitaista, että Irak kieltäytyy vastaanottamasta omia palautettavia kansalaisiaan mutta samalla ottaa mielellään vastaan kyllä kansainvälistä apua jälleenrakentamiseen. Tämä vastikkeellisuus on minunkin mielestäni aika oleellinen kysymys tässä, ja olisin oikeastaan halunnut kysyä ulkoministeriltä: onko hallituksen sisällä käyty keskustelua palautussopimusneuvotteluista ja sen sisällöstä, ja olisiko sitä sopimusta mahdollista sitoa Irakille annettavaan apuun?

18.17 Ben Zyskovicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Koko kesä on Suomessa käyty keskustelua suhtautumisesta al-Holin leirillä oleviin Suomen kansalaisiin. Pääministeri Rinne sanoi kesäkuussa, että hallitus pyrkii ratkaisemaan kantansa asiaan mahdollisimman pian. Sen jälkeen ministerit ovat toistaneet mielellään ja hartaasti itsestäänselvyyksiä — Suomi on oikeusvaltio, Suomeen on jokaisella suomalaisella oi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

keus palata ja niin edelleen — kuten ministeri Haavistokin tässä keskustelussa. Itse ymmärrän, että tämä on erittäin vaikea kysymys. Siihen liittyy oikeudellisia sekä turvallisuuteen ja käytäntöön liittyviä erittäin vaikeita kysymyksiä. Mutta minun mielestäni on skandaali, että nykyinen hallitus ei ole pystynyt kertomaan, mikä sen tavoite, tahtotila, on tässä asiassa. Halutaanko auttaa aikuisia Suomeen, halutaanko auttaa vain lapset Suomeen, halutaanko auttaa orpolapset Suomeen, vai eikö haluta auttaa ketään Suomeen? Ministeri Haavisto, eikö hallituksen pitäisi pystyä kertomaan Suomen kansalle, mikä on sen tahtotila? Kuten edustaja Pelkonenkin kertoi, kokoomus lähtee siitä, että aikuisia, jotka ovat itse omaehtoisesti sinne menneet, ei pidä auttaa Suomeen.

18.18 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pohjois-Irakissa kurdien peshmerga-joukot ovat tehneet merkittävän työn Isisin kukistamisessa sotilaallisesti. Valitettavasti Isis ei ole kokonaan kukistunut. Samaan aikaan pitää muistaa, että kurdeja ei saa jättää yksin. Erityisesti Turkki ja Iran sortavat kurdeja. Nato-maa Turkki tekee hyökkäyksiä Syyrian puolelle kurdialueelle, jolla kurdit ovat pystyneet rakentamaan yhteiskunnan, joka toimii. Kurdit pyrkivät huolehtimaan terroristeista, jotka ovat vangituina al-Holin leirillä. Mitä Suomi tekee kurdien puolesta laajemmin tällä alueella? Eikö olisi oikeutettua, että myös kurdien puolesta toimitaan, kun he ovat auttaneet koko maailmaa? Erityisesti kiinnostaa, ulkoministeri Haavisto, minkälaisia keskusteluja elokuussa kävitte Iranin ulkoministeri Zarifin kanssa kurdien tilanteesta, koska Pohjois-Iranissa kurdien tilanne on erittäin hankala.

18.19 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on käyty keskustelua Syyriassa ja Irakissa vangittuina olevista tuhansista Isis-taistelijoista. Selonteossa todetaan vaihtoehtoina heidän kohdallaan rikosepäilyjen käsittely ja mahdollinen tuomitseminen Irakin kansallisissa tuomioistuimissa tai sitten alueelle lähteneiden lähtömaissa, mutta myös nostetaan esiin vaihtoehtona kansainvälisen tuomioistuimen perustaminen, mikä mielestäni olisi ilman muuta se paras vaihtoehto, tämä viimeksi mainittu. Kysyn teiltä, ulkoministeri: miten realistisena näette sen mahdollisuuden, että saadaan aikaan kansainvälinen tuomioistuin, ja onko näitä keskusteluja ja valmisteluja käyty?

18.20 Jaana Pelkonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Palaisin itsekin vielä tähän palautussopimusasiaan, joka on jo huomioitu useissa puheenvuoroissa. Kaikki me tiedämme, että neuvotteluja on käyty mutta sopimusta ei ole saatu aikaan. Viime vuonna valtiovarainvaliokunta totesi talousarviomietinnössään, että kielteisen turva- paikkapäätöksen saaneen jääminen Suomeen rapauttaa järjestelmää ja sen uskottavuutta sekä lisää sisäisen turvallisuuden riskejä, ja kuten itse ryhmäpuheenvuorossamme jo totesin, on ongelmallista ja erittäin vaikeasti perusteltavaa, jos maa kieltäytyy ottamasta takaisin omia kansalaisiaan ja samaan aikaan edellyttää kansainvälistä apua. Kysyisin ministeri Haavistolta ja kaipaisin nyt siis tarkennusta tähän asiaan: Miten aiotte toimia konkreettisesti palautussopimuksen edistämiseksi? Mikä on se seuraava askel tässä asiassa?

18.21 Hussein al-Taee sd (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Nyt tässä on ollut tällaista keskustelua, jossa palautussopimusta halutaan välineellistää tämän OIR-operaation kanssa. Se on vaarallista kehitystä. Sitä ei pidä välineellistää, sillä se tuki, jonka me annamme Irakille nyt näiden sotilaitten koulutustarkoituksessa, saattaa asettaa meidän sotilaat sil-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

lä alueella vaaralliseen tilanteeseen. Eli palautussopimusasiaa ei pidä välineellistää tämän koulutusoperaation kanssa. Se on huono tie, ja se saattaa myös johtaa meidän jo olemassa olevan koalition kanssakin vaikeisiin keskusteluihin. On muita asioita, joita voidaan välineellistää tämän pakkopalautussopimusasian kanssa.

Toinen asia on se, että on pakko todeta, että Ruotsilla, niin kuin tässä on aikaisemmin sanottu, on jo sopimus. Se ei ole ollut toimiva.

Kolmas asia, joka tässä myös kannattaa mainita, on se, että nytkin Irakin vankiloissa on noin 1 700 Isis-taistelijaksi epäiltyä henkilöä, jotka eivät ole irakilaisia eivätkä ole Lähi-idästä vaan todennäköisesti länsimaalaisia. Jossain vaiheessa Irak [Puhemies: Aika!] saattaa alkaa välineellistää näitä ihmisiä meitä eurooppalaisia ja muita kohtaan, ja tämä on sitten vaarallinen tie.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Nyt vastauspuheenvuoro, ministeri Haavisto, 3 minuuttia.

18.23 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Kiitos, puhemies, ja kiitos hyvistä kommentteista ja kysymyksistä.

Ensinnäkin olisin jatkanut tästä edustaja al-Taeen asiasta. Hallituksen ei ole tarkoitus välineellistää tai ehdollistaa tätä OIR-sopimuksen jatkoa palautussopimukseen, ja se johtuu juuri niistä seikoista, jotka edustaja al-Tae sanoi, mutta myöskin siitä, että tämän sopimuksen pohjahan on ollut alun perin peshmerga-yhteistyössä ja näin poispäin. Se on hieman eri asia kuin sitten Bagdadin kanssa pelkästään tehtävä yhteistyö. Täytyy hieman erotella näitä eri elementtejä tässä, muuten tästä tulee liian komplisoitu.

Meidän tarkoituksemme on totta kai silloin, kun lähetystö aukeaa Bagdadissa, myöskin mennä syvemmälle näihin palautuskysymyksiin. Edustaja Sipilä erittäin hyvin kuvasi sitä tämän hetken tilannetta: rikollisia on otettu vastaan, vapaaehtoisia palaajia on ollut, ja tämä on toiminut jopa paremmin kuin jollain niistä maista, joilla on tällainen palautussopimus. Mutta tilanne ei ole tyydyttävä.

Sitten kritisoitiin hallitusta siitä, että kerromme itsestäänselvyyksiä Suomen kansalaisten, joista mahdollisesti jotkut ovat avun tarpeessa, tilanteesta. Nämä Suomen kansalaiset ovat henkilöitä, joilla on yksityisyydensuoja ja jotka lähtökohtaisesti eivät ole rikoksista epäiltyjä. Emme voi tällaisten henkilöiden yksityiselämään ja henkilöiden yksityisyyteen liittyviä asioita, varsinkin kun kysymys on lapsista, kovin laajasti repostella. Tämä on minusta jokaisen kansalaisen perusoikeus. Totta kai voimme kuvata sitä tilannetta, missä he ovat, mutta emme voi yksittäisen henkilön asioita täällä käydä läpi sillä tarkkuudella, mitä ehkä jotkut toivoisivat. Tilanteet ovat aivan erilaisia eri perheiden kohdalla.

Edustaja Arhinmäki kysyi, mitä on tehty kurdien hyväksi. Ehkä tämä peshmerga-yhteistyö nyt on yksi esimerkki siitä, että nimenomaan Irakin kurdialueella tämä toiminta ja heidän toimintansa tunnustus ovat olleet osa sitä meidän yhteistyötämme, tämäntyyppinen. Ja totta kai kurdien oikeudet — olemme tekemisissä minkä alueen, maan kanssa tahansa — nousevat sitten esiin tällaisena vähemmistökysymyksenä systemaattisesti. Ne ovat olleet myöskin viimeaikaisissa neuvotteluissa vahvasti esillä.

Täällä vielä edustaja Räsänen kysyi vierastaistelijoiden kohtalosta ja myöskin tästä kansainvälisestä tuomioistuimesta. Varmaan olisi ideaali sellainen ratkaisu, että saisimme tämmöiset kansainväliset hybridituomioistuimet sillä alueella aikaan, niin Syyriassa kuin Irakissakin, tästä olemme puhuneet muun muassa Pohjoismaiden kanssa, ja myöskin se,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

että kaikki se konfliktin aikana kerätty tieto — nythän on Euroopassakin tällaisia keskuk-sia, jotka keräsivät ihmisoikeusloukkauksista tietoa — saataisiin näiden tuomioistuinten käyttöön, mutta tämä ei ole kovin nopea tie. Siellä on juuri sotiminen päättynyt, ja ennen kuin saadaan sitten tämmöinen oikeuslaitos toimintakykyiseksi ja hybridioikeudet käyn-tiin, siihen voi mennä aikaa, ja meidän ongelmamme tietysti eurooppalaisittain on kuole-manrangaistuskysymys näillä alueilla. Emme voi olla mukana tietenkään tukemassa sel-laista tuomioistuinlaitosta, jossa kuolemanrangaistusta käytettäisiin.

18.26 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos, mi-nisteri Haavisto, vastauksesta. Koen kuitenkin, että ette vastannut siihen, mitä kysyin. Ker-roitte, että yksittäisten Suomen kansalaisten yksityisyydensuojaan kuuluvia asioita ei voi julkisuudessa käsitellä. Se on täysin itsestäänselvää, eikä kukaan ole sellaista odottanut-kaan. Mutta kun te käytte näitä keskusteluja tähän tematiikkaan liittyen, kun te selvitätte asioita, olette yhteydessä eri tahoilla, mikä on teidän tavoitteenne, mikä on hallituksen ta-voite? Eikö Suomen kansalla ole oikeus tietää tämä? Ministeri Kulmuni sanoi kesällä Po-rin SuomiAreenassa, että aikuisia ei auteta palaamaan Suomeen. Onko tämä hallituksen kanta? Ministeri Ohisalo on antanut ymmärtää, että näin ei välttämättä ole, ja itse epäilen, että hallitus ei pysty kertomaan tahtotilaansa, koska se ei ole asiasta yksimielinen, mutta kertokaa sitten rehellisesti se. Mikä on hallituksen tavoite tässä asiassa?

18.27 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tavallaan se tuki, jota olemme antaneet peshmerga-joukoille, ei ole tuen osoitus kurdeille, vaan pi-kemminkin siitä tuesta, jota olemme antaneet kurdeille, on ollut apua siinä työssä, joka on ollut koko maailmalle tärkeintä Isisin kukistamisessa. Nyt kysymys on siitä, että kun kur-dit ovat käyneet kamppailua Isisiä vastaan ja saaneet vallattua takaisin alueet verisiltä ter-roristeilta Pohjois-Irakin alueella ja Pohjois-Syyrian alueella ja nyt kun Turkki esimerkiksi rajan yli hyökkää Pohjois-Syyriaan Rojavan alueelle, alueelle, jolla kurdit ovat pystyneet rakentamaan jonkunlaisen hallinnon, niin eikö silloin juuri meidän, jotka olemme tukeneet Irakissa kurdeja, tukeneet sitä, että he häätävät veriset karneat terroristit pois alueelta, pi-täisi tukea myös sitä, että he voivat asua alueella rauhassa, ettei esimerkiksi Turkki voi hyökätä näiden kurdien kimppuun.

18.28 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvät mi-nisterit! Vuodesta 1956 lähtien eri operaatioihin, 54 operaatioon, on osallistunut noin 56 000 suomalaista ja nyt tähän Daeshin vastaiseen koulutusoperaatioon 80 henkeä, ja tämä koulutusoperaatio on jatkumassa ainakin vuoteen 2020 asti. Viime kaudella silloisen puolustusministerin Jussi Niinistön aikana laitettiin käytäntöön kriisinhallintaveteraani-oh-jelma, millä halutaan nimenomaan turvata näiden henkilöiden turvaa, jotka lähtevät näihin tehtäviin, ja tämä Daeshin vastainen koulutusoperaatio on yksi vaarallisimmista. Olisin ha-lunnut puolustusministeriltä, joka joutui valitettavasti lähtemään muihin tärkeisiin työteh-täviinsä, kysyä tästä omaturvasta ja myös riskiarviosta, sillä vaaratilanteet ovat minun tie-tojeni mukaan olleet täällä päivittäisiä tai viikoittaisia ja haluaisin varmistaa, että tämä krii-sinhallintaveteraani-ohjelma, eli se turva, on niin kattava, että se turvaa myös näiden nais-ten ja miesten lapset ja läheiset myös pahimman sattuessa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

18.29 **Vilhelm Junnila ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä keskusteltiin, voiko sellaista henkilöä, joka on saanut kielteisen turvapaikkapäätöksen ja jonka valitustiet on käyty loppuun, nimittää turvapaikkaturistiksi. Pitäisin tällaista kuitenkin oikeampana nimityksenä kuin heidän nimittämistään esimerkiksi paperittomiksi, koska kyse on kuitenkin laittomista siirtolaisista.

Sinällään pidän keskustelua vastavuoroisuudesta Irakin kanssa perusteltuna, sillä jos apu kelpaa, olisi oikeus ja kohtuus, että myös heidän omat kansalaisensa kelpaisivat. Mielestäni tämä ei ole mitään välineellistämistä, sillä heitä tarvitaan myös jälleenrakennukseen.

Edustaja Zyskowicz viittasi al-Holin leirillä oleviin henkilöihin Suomen kansalaisina, ja ymmärrän perustuslain määräykset tässä suhteessa, mutta hieman olen huolestunut, millaista aktiivisuutta tässä asiassa osoitamme, sillä kuitenkin täytyy muistaa, että monet näistä henkilöistä ovat kaksoiskansalaisia, [Paavo Arhinmäki: Mistä te sen tiedätte?] eli siinä mielessä meidän ei ole täysin tarpeellista toimia aivan valtavan aktiivisesti tässä asiassa.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Edustaja Kiljunen ja sen jälkeen ministeri.

18.31 **Kimmo Kiljunen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä palautuksia koskeva yhteistyö, kuten ministeri totesi, on asia, jota joudutaan pohtimaan, kun Suomen kahdenvälisiä suhteita Irakin suuntaan tullaan kehittämään. Maahanmuuttoviranomaiset arvioivat meillä Suomessa näitä turvapaikkaperusteita, ja on syytä kunnioittaa tätä työtä. Kaikissa erilaisissa yhteiskunnallisissa tukimuodoissa on väärinkäytöksiä, ja kenenkään leimaaminen miksikään ei tässä suhteessa auta, eli toivoisin näiden leimakirveiden lyömisestä lopettamista.

18.31 **Ulkoministeri Pekka Haavisto:** Arvoisa puhemies! Pelkään, että tuotan pettymyksen taas edustaja Zyskowiczille, mutta yritän nyt kuitenkin kuvata sitä hallituksen toimintalinjaa. Ensimmäinen asia on tietysti, että kun on suomalaisia lapsia, Suomen kansalaisia, jossakin tilanteessa, vaarallisessa tilanteessa tai hädänalaisessa tilanteessa, pyritään toimimaan niin, että näiden lasten oikeudet kaikin tavoin toteutuvat lapsen oikeuksien sopimuksen ja muiden lasten oikeuksien näkökulmasta. Toinen viestimme on ollut hyvin selvä: sellaisilla henkilöillä, joita ei epäillä mistään rikoksesta, jotka eivät epäilyksen mukaan ole mihinkään rikokseen syyllistyneet, eivät ole syytettynä mistään, pitäisi olla mahdollisuus vapaasti liikkua näillä alueilla. Ei ole mitään perustetta pitää heitä internoituna tai muuta, jos ei ole tällaista syytettä tai epäilyä esitetty. Ja kolmas kysymys: tietysti pidämme huolen kansallisesta turvallisuudesta kaikissa olosuhteissa ja otamme huomioon kaiken sen informaation, joka liittyy kansalliseen turvallisuuteen ja näihin kysymyksiin, koska kysymyksessä on kuitenkin alue, jolla terroristijärjestö on pitänyt valtaa ja toiminut. Näiden kolmen periaatteen mukaan me tässä kysymyksessä toimimme.

Edustaja Arhinmäelle tästä kurdikysymyksestä: Ymmärrän kovasti, että kurdien tilanne herättää monenlaisia ajatuksia ja sympatiaa, heidän asemansa monissa näissä maissa. Olemme kuitenkin lähteneet siitä, että emme ikään kuin ehdollista puolin tai toisin Suomen Isisin vastaista taistelua johonkin politiikkaan, joka liittyy suoraan kurdien tilanteeseen. Tämä on ollut lähtökohta. Ymmärrämme totta kai, mitä vähemmistö-kysymykset näissä maissa merkitsevät ja muuta, mutta tämä ei ole ollut tällä tavalla ehdollistettu.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

18.33 **Veijo Niemi ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kysymykseni ulkoministeri Haavistolle osoitettuna: Onko nyt riittävästi turvattu Suomesta lähtevien joukkojen turvallisuus maassa, missä — vaikka sanotaan, että Isis on lakkautettu, Isis on lyöty — kuitenkin on tiedossa, että jyrkin ääriaines Isisistä tulee jatkamaan sissitaistelua? Onko tämä huomioitu? Ja toinen seikka: jos sinne avataan nyt suurlähetystö ynnä muuta — tiedossani on, että siellä ei ole kuitenkaan toimivaa pankkijärjestelmää — joudummeko lähemään maahan niin sanotusti rahasalkut kainalossa, vai miten tulemme toimimaan?

18.34 **Heikki Autto kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Irak, jonka vakauttamisesta tässäkin operaatiossa, josta nyt keskustelemme, on kyse, on verrattain suuri kansakunta. Tämän kokoisessa maassa niin vakauttaminen — oikeuslaitoksen ja oikeusvaltion palauttaminen — kuin ylipäättään toimivan yhteiskunnan rakentaminen vaativat valtavia voimavaroja. Euroopan unioni kohdistaa näitä voimavaroja — kaikki jäsenmaat erikseen erilaisina koalitioina — muunkin kuin kriisinhallinnan kautta. Olemme todellisia kehitysyhteistyön suurvaltoja.

Kun Suomi on nyt EU:n puheenjohtajamaa, niin haluaisin kysyä kehitysyhteistyöministeri Skinnarilta sitä, onko käyty mitään keskusteluja siitä, miten tulevaisuudessa EU-maiden maailmalle suuntaamia kehitysyhteistyövoimavaroja paremmin koordinoitaisiin, niin että kerralla voitaisiin nostaa kokonaisia kansakuntia jaloilleen, jolloin sitten todellinen vaikuttavuus [Puhemies koputtaa] paranisi ja päästäisiin puuttumaan niihin juurisyyihin, jotka aiheuttavat esimerkiksi tällä hetkellä EU:ta hyvin voimakkaasti repivää pakolaiskriisiä [Puhemies: Aika!] Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan alueilla.

18.35 **Jaana Pelkonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muun muassa edustaja Heinonen nosti täällä esiin omassa puheenvuorossaan operaatioon liittyvät vaarat. Jo operaatiosta annettua ensimmäistä selontekoa täällä eduskunnassa arvioitaessa ulko- ja puolustusvaliokunnat pohtivat kaikkia niitä riskejä, joita suomalaisjoukot voivat kohdata, ja nämä riskit eivät onneksi ole realisoituneet. Toiminnan huolellinen suunnittelu, tarpeettomien riskien välttäminen, toiminta-alueella joukkojen omasuojakykyyn panostaminen ovat mahdollistaneet menestyksekkään operaation toteuttamisen.

Mutta vaarat eivät suinkaan todellakaan ole ohi, kuten täällä on tänään hyvin monessakin puheenvuorossa kuultu. Tällä samalla linjalla on jatkettava ja muun muassa pyrittävä eliminoimaan maksimaalisesti itsemurhaiskujen ja tienvarsipommien riskiä. Puolustusministeri valitettavasti jo poistui paikalta, mutta nämä terveiset varmasti hänelle kantautuvat.

18.36 **Janne Heikkinen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tästä selonteosta käy ansiokkaasti ilmi se, että oikeudenkäyntien osalta tilanne on edelleen avoin, ja samaan asiaan myös edustaja Räsänen tässä aikaisemmin kiinnitti huomiota.

Haluaisin kuulla seikkaperäisemmin ministereitten näkemyksen siitä, missä ja kenen toimesta sotarikoksiin ja terroritekoihin syylistyneet sekä Isis-aktivistit tullaan tuomitsemaan. Olisiko mahdollista perustaa Irakiin tai mahdollisesti sitten Syyriaan kansainvälinen YK-tuomioistuin? Tästähän meillä on aikaisemmin onnistuneita kokemuksia Ruan dan kansanmurhan jälkeisestä Arushasta.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Nyt annetaan ministereille puheenvuorot, ja sitten mennään puhujalistaan. — Ministeri Haavisto, 3 minuuttia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

18.37 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Kiitos, puhemies! Ensin: Edustaja Niemi ja edustaja Pelkonen kiinnittivät huomiota oikeastaan samaan asiaan eli tähän joukkojen turvallisuuteen, hyvillä puheenvuoroilla ja huomioilla. Tämä on tietysti ollut alun perin tässä opeeraatiossa suunnittelun lähtökohta. Omasuojan pitäisi olla kunnossa. Varusteiden pitäisi olla sellaiset, jotka tällaisella alueella ovat käyttökelpoiset. Tiedän, että siihen on satsattu. Totta kai — tämäkään ei sulje pois sitä — voi joutua vahingossa tai tahallaan tilanteeseen, jossa näitä iskuja tapahtuu, se riski sisältyy tietysti kaikkiin rauhanturva- ja kriisinhallintaoperaatioihin, ja myös sen takia tämä eduskuntakeskustelu on tärkeä, olivat ne sitten tievarsimommeja tai muita tämäntyppisiä.

Sitten edustaja Niemi kysyi, menemmekö rahasalkut kainalossa. Täytyy ehkä vastata näin, että jos menisimme, niin emme kyllä kertoisi sitä täällä. Pyrimme tietysti lähetystöjen toiminnan, kaikki eri toiminnot, suunnittelemaan niin, että niissäkin turvallisuus on etusijalla, ja totta kai meidän Bagdadin-edustustomme nyt uudelleen auetessa on otettu turvallisuusasiat huomioon. Itse olen ollut Bagdadin-edustustossamme syksyllä 90, jolloin siellä oltiin hiekkasäkkien takana, oli nämä syksyn 90 tapahtumat. On erittäin tärkeää, että nämä turvallisuusasiat otetaan myöskin nyt uudessa tilanteessa huomioon.

Edustaja Heikkinen kysyi vielä tästä tuomioistuimesta ja tarkemmin siitä, onko siitä suunnitelmia. Todella tällainen ajatus kansainvälisestä tai tällaisesta hybridituomioistuimesta, jossa olisi paikallinen tai maan oma komponentti ja kansainvälinen komponentti, on sekä Syyrian että Irakin osalta ollut esillä. On verrattu näitä kokemuksia eri kansainvälisistä tuomioistuimista. Puhutaan tietysti myöskin hyvin suurista määristä taistelijoita, joiden kohdalla pitää ratkaista, minkälainen on sitten tuomio Isisiin osallistumisesta. On erikseen joukkojen johtajat ja johtoporras, ja sitten ovat nämä ikään kuin rivisotilaat. Osan kohdalla on selvästi sekä kansainvälisesti että paikallisesti koottu hyvin suurta näyttöä ja todistusaineistoa, osan kohdalla ei. Tästä tulee hyvin monimutkainen prosessi, mutta se täytyy minun mielestäni viedä loppuun. Varmasti tulee olemaan niin, että Syyriassa ja Irakissa tulee molemmissa olemaan omat oikeudenkäyntiprosessinsa. Toivottavasti päästään tilanteeseen, jossa niitä voidaan tukea kansainvälisesti ja tuoda kansainvälinen osaaminen myös tähän kokonaisuuteen.

Ehkä vielä aivan viimeisenä mainitsen myös molempien, Irakin ja Syyrian, osalta sen, että suuri osahan vierastaistelijoista on heidän omasta maastaan ja näiden perheistä ja perheenjäsenistä. Miten nämä palautetaan turvallisesti kyliin niin, että elämä voi jatkua, kun siellä ehkä vihollisuudet voivat leimahtaa helposti uudestaan ja paikalliset jännitteet? Tulee olemaan hyvin suuri haaste näille maille itselleen saada normaali elämä kulkemaan tällaisen konfliktin jälkeen.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Sitten ministeri Skinnari — kehitysyhteistyöstä tuli kysymys — olkaa hyvä, 3 minuuttia.

18.40 Kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Autto aivan oikein kysyi eurooppalaisen ja miksei globaalinkin kehityspolitiikan tulevaisuudesta. Aihe on erittäin ajankohtainen ja on ollut esillä Brysselissä muun muassa EU-parlamentin kuulemisissa, joissa olen ollut läsnä. On selvää, että kehityspolitiikka tarvitsee eurooppalaista arkkitehtuuria, eurooppalaista rahoitusarkkitehtuuria ja myös uudenlaista ajattelua, etenkin julkisen ja yksityisen rahan uudenlaista ajattelua. Tarvitsemme sekarahoitusta, tarvitsemme vakuusrahoitusta, tarvitsemme ylipäättään koko-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

naisuuksia, jotka tulevat ulos ehkä perinteisistä siiloista, ja tämä on varmasti asia, mitä tuleva komissio toivottavasti vie eteenpäin Euroopan unionin tasolla. On selvää, että humanitäärinen työ, kehityspolitiikka, kauppapolitiikka, ne kaikki, liittyvät toisiinsa ja ovat tietysti osa myös ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Eli kaikki liittyy kaikkeen. Mutta ennen kaikkea totean sen, että nyt on ihan konkreettisesti menossa uudistushankkeita siinä, että eurooppalainen rahoitusarkkitehtuuri olisi entistä tehokkaampaa, entistä tuloksellisempaa, ja siinäkin mielessä tämä on hyvin ajankohtainen kysymys, jota varmasti Euroopan unionissa kollegani pohtivat EU-tasolla, ja myös me Pohjoismaissa haemme uudenlaisia strategisia ratkaisuja, jotta saamme enemmän tehokkuutta ja vaikuttavuutta tähän työhön.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: No niin, ja nyt mennään sitten puhujalistaan — Ensimmäinen puheenvuoro tällä erää, edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

18.42 Inka Hopsu vihr: Arvoisa rouva puhemies ja hyvät edustajat! Operaatio OIR, Operation Inherent Resolve, on ollut yksi onnistuneimmista kriisinhallintaoperaatioista, joissa Suomi on ollut mukana. Se käynnistettiin osana reaktiota Isisin valta-aseman kasvuun ja kalifaatin julistamiseen. Isisin valta maantieteellisestä alueesta on merkittävästi heikentynyt, ja kansainvälinen koalitio Isisin vastaisessa sodassa on ollut tuloksekas. Isis ei ole enää samanlainen uhka kuin aikaisemmin. Aasukkaat on pystytty vapauttamaan šarialakia implementoineen Isisin hallinnon alaisuudesta.

Suomi on osallistunut operaatiossa pääpainoisesti koulutustehtäviin kouluttamalla kurdien peshmergoja ja Irakin turvallisuusviranomaisia. Tulokset ovat olleet erinomaisia, erityisesti lääkintäkoulutuksen osalta, joka on vähentänyt kuolonuhrien määrää rintamalla. Suomalaista koulutusta ja osaamista arvostetaan alueella.

Vaikka Isisin valta-asema on pienentynyt, on turvallisuustilanne yhä epävakaa. Isistä ei ole kukistettu, vaikka jotkut tahot haluavatkin näin väittää. Joukkojen poisveto ei turvaa pitkäjänteistä turvallisuustilanteen kehittymistä alueella. Olisi tärkeää keskittyä koko alueen vaikuttamiseen niin siviili- kuin sotilaskriisinhallinnan keinoin. Alueella on yhä tuhansia Isis-taistelijoita, jotka ovat toteuttaneet satunnaisia iskuja. Pelko on, että pakolaisleireistä voi syntyä radikalismien kehoja, kun olot heikkenevät entisestään ja leireillä on kalifaatin alaisuudessa eläneitä naisia ja lapsia.

Myös Isisin kyky tehdä iskuja Syyriaan ja Irakin ulkopuolella on yhä validi ongelma. Isis on ilmoittanut olevansa elokuisen Afganistanin Kabulissa tehdyn räjähdyskannan takana. Iskussa menehtyi yli 60 ihmistä. Osa taistelijoista on lähtenyt Irakista ja Syyriasta muihin maihin, joissa he jatkavat toimintaansa. Euroopassa huolta kannetaan myös vierastaistelijoista.

On tärkeää, että suomalaiset kouluttajat jatkavat arvokasta työtään alueella, jotta paikalliset turvallisuusviranomaiset voivat ottaa täysimittaisen vastuun maan turvallisuustilanteesta tulevaisuudessa. Nyt siihen ei ole vielä valmiutta. Olisi hyvä korostaa myös alueen pitkäjänteistä turvallisuuskehitystä. Pelkona on, että Isis-uhkan väistyttyä vanhat jännitteet nousevat takaisin pintaan. Tätä on ollut paikoin nähtävissä kurdien ja irakilaisien välillä. Esimerkiksi vuonna 2017 Irak valtasi kurdien hallussa olleen Kirkukin kaupungin. On tärkeää, ettei Suomi joudu osapuoleksi tällaisissa tilanteissa. Siksi Irakin tilannetta on seurattava tarkasti ja eduskuntaa informoitava tilanteen muutoksista.

On seurattava myös Yhdysvaltojen ja Iranin välien kehittymistä, mikä vaikuttaa myös Irakin tilanteeseen. Irakissa on Iranin tukemia šiiamilitioita, joiden vaikutus Irakin yhteis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

kuntarauhaan on huomioitava. Jännitteiden kasvu voi heijastua suomalaisjoukkojen toimintaan.

Arvoisa puhemies! Suomi on rauhanturvaamisen suurvalta. Näin on Suomea tituleerattu aikaisempina vuosikymmeninä. Aiempi maine ei ole täysin tuulesta temmattu, sillä suomalaisrauhanturvaajat osallistuivat ensimmäisen kerran kansainvälisen politiikan polttopisteeseen jo vuonna 1956 Egyptin Suezilla. On huomionarvoista, että operaatioon osallistuminen tapahtui vain vuosi sen jälkeen, kun Suomi oli valittu Yhdistyneiden kansakuntien jäseneksi. Suomi on siis vuosikymmenien ajan ollut aloitteellinen ja aktiivinen kansainvälisen yhteisön jäsen. Viime aikoina emme ole valitettavasti enää pysyneet samassa vauhdissa.

Hallitusohjelmassa linjataan kokonaisvaltaisesta kriisinhallinnan ylivaalikautisesta tavoitelinjauksesta. Tässä kohtaa on hyvä linjata Suomen tavoitetilasta ja hahmottaa kirkaasti kokonaisvaltainen näkemys kriisinhallinnasta. Sotilaallinen kriisinhallinta, siviilikriisinhallinta, humanitäärinen apu ja kehitysapu toimivat parhaiten rinnan, kuten ministeri Skinnarikin täällä jo totesi. Konfliktitilanteet ovat usein pitkittyneitä, ja rauhankehitys saattaa välillä ottaa takapakkia. Tilanteet voivat olla myös hyvin vaihtelevia paikallisesti. Erilaisia yhteiskuntaan vaikuttavia tukimuotoja tarvitaan rinnakkain toisiaan tukien. Tässä Skinnarin esiin nostama näkökulma toimeentuloon johtavan koulutuksen tukemisesta Irakissa, ammatillisen osaamisen viemisestä Suomesta, on arvokas, ja Suomella on tässä paljon ja hyvää osaamista.

Yhtenä Irakin pitkäjänteisen kehityksen näkökulmana on syytä huomioida myös, miten irakilaisten Suomessa asuva diaspora voi tukea [Puhemies koputtaa] kotimaansa jälleenrakentamista. Suomi on yli 60 vuoden rauhanturvaamishistoriansa ajan osoittanut olevansa luotettava ja ammattitaitoinen kumppani. Nyt käsiteltävä Irak-operaatio ei ole tältä osin poikkeus. Myös pitkäjänteinen osallistuminen operaatioihin on osa tätä luotettavuutta.

18.48 Lulu Ranne ps: Arvoisa rouva puhemies! Suomi on aina kantanut vastuuta ja ollut esimerkillinen toimija kansainvälisissä operaatioissa. Meillä on kokemusta ja korkeatasoista osaamista. Haluamme tehdä oikein, auttaa ja olla hyvien puolella puolustamassa demokratiaa ja heikompia. Onkin selvää, että Suomi on liittynyt Isiksen vastaiseen koalitioon ja Irak-operaatioon, vaikka tällä ei olekaan varsinaista YK:n mandaattia. Isiksen noin suunnilleen kukistuttua ongelmana on kuitenkin se, ettei Irakiin ole jäänyt muita viattomia kuin tavallinen kansa. Kaikki muut ovat menneiden, nykyisten tai varmasti tulossa olevien konfliktien osapuolia. Tilanne on räjähdysherkkä. Suomen tulee suhtautua äärimmäisellä varovaisuudella operaatioihin, joissa se uhkaa assosioitua konfliktien osapuoleksi tai tällaisen liittolaiseksi — oli itse tekeminen mitä tahansa hyvää tarkoittavaa. USA-vetoisessa OIR-operaatiossa onkin siis myös riskejä.

On naiivia kuvitella, että kaiken tapahtuneen jälkeen šiiäenemmistöisten Iranin ja Irakin ja sunnienemmistöisten muiden arabimaiden, etenkin Saudi-Arabian, välinen jännite ja menneet unohdettaisiin auttamalla kansaa ja kouluttamalla suoritustason sotilas- ja poliisijoukkoja. Johtajilla on usein muutakin mielessä. Sekä sunnit että šiiat halunnevat USA:n ja sen koalition ulkomaalaiset ulos Irakista. Kurdit haluavat itsenäisyyttä, Israel haluaa neutraloida Irakin kuvitellun tai todellisen uhan olemassaolon. Selonteossa mainittu koalition pyrkimys kokonaisvaltaiseen vakauttamiseen on hieno ja tärkeä tavoite. USA-vetoisena se tarkoittanee Isiksen kaatamisessa oleellisen šiiamilitian syrjäyttämistä šiiäenemmistöisen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

siviili-Irakin päätöksenteosta. Tässä Suomen tulee olla tarkkana, koska kyseessä on mitä ilmeisimmin kohdemaan demokraattiseen prosessiin puuttuminen.

Arvoisa rouva puhemies! Mitä tulee Irakin ja Suomen turvallisuustilanteeseen, ei Irak ainakaan julkisuudessa olleiden tietojen mukaan halua lisätä vaikeuksia ottamalla vastaan Suomesta palautettavia henkilöitä, joiden kansalaisuudesta taikka henkilöllisyydestä se ei voi varmistua. Samasta syystä tulee Suomenkin olla tiukkana. Meidän ei tule ottaa vastaan Isiksen toimintaan osallistuneita, siihen myötävaikuttaneita tai siihen liittyen radikalisoituneita henkilöitä, joiden rikosvastuuta ei pystytä Suomessa toteuttamaan eikä vaarattomuutta yhteiskunnalle varmistamaan.

Arvoisa rouva puhemies! Iranin, Irakin, Israelin, Saudi-Arabian ja USA:n välinen dynamiikka kehittyä parhaillaan tavalla, jonka vuoksi suomalaisten joukkojen pitämistä alueella USA-vetoisen koalition osana tulee tarkastella poikkeuksellisella huolellisuudella. Toki näin aivan varmasti myös tehdään. Huolellisuuteen velvoittaa myös Irakin haluttomuus vastavuoroisuuteen molemminpuolisessa turvallisuustyössä.

Arvoisa rouva puhemies! Me saamme olla ylpeitä siitä, että me pystymme tarjoamaan kansainvälisiin operaatioihin huippuosaamista. Me emme kuitenkaan saa vaarantaa operaatioilla suomalaisten joukkojen ja kansalaistemme turvallisuutta. Meidän on myös korostettava osallistumisemme vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta. Tämän vuoksi Suomen olisi tärkeää priorisoida kansainvälisessä kriisinhallinnassa nimenomaisesti YK:n päättämiin ja johtamiin operaatioihin osallistumista. Yhteistyö ja vaikuttavuus ja turvallisuuden lisääminen ovat tässä kaiken ydin. — Kiitos.

18.52 Mauri Peltokangas ps: Arvoisa rouva puhemies! Muutama sananen valtioneuvoston selonteosta eduskunnalle Suomen osallistumisen jatkamisesta OIR-operaatioon Irakis-

sa. Selonteossa kerrotaan, että Isisillä ei ole hallussaan enää maa-alueita Syyrian eikä Irakin alueella mutta ideologia on vieläkin voimissaan ja alueen turvallisuus epävakaa. Koalition pää tavoitteena on vierastaistelijoiden rajat ylittävän liikkumisen ja terroristisen rekrytoinnin estäminen. Nyt käytössä oleva lähes avoimien ulkorajojen politiikka ja eri ihmisoikeusjärjestöjen meritaksipalvelut Euroopan rajojen sisään eivät ainakaan edistä tämän tavoitteen saavuttamista.

Operaation neljännen vaiheen tavoite eli turvallisuustilanteen normalisointi on ylevä päämäärä, mutta pahoin pelkään, että alueen sisäiset kiistat eri ryhmittymien välillä tulevat olemaan este tilanteen vakauttamiselle. Historia jo kertoo, että vuoden 2001 WTC-iskujen jälkeisten tapahtumien valossa terroristisia ryhmittymiä Irakin, Syyrian ja Afganistanin alueilla on syntynyt kuin sieniä sateella. Kun yksi on saatu kukistettua, putkahtaa esiin uusi. Joidenkin tietojen mukaan alueen epävakautta on lisännyt myös se, että vaikka Irakin perustuslaki mahdollistaa maakuntien itsehallintoalueita, ei keskushallinto šiiäenemmistöiselle Basran alueelle ole valmis valtaa lisää antamaan, sillä suuri osa Irakin öljytuotoista ja sitä kautta keskushallinnon varannoista tulee tältä alueelta. Myös muualla Lähi-idässä ongelmat lisääntyvät ikiliikkuen, viimeisenä on Iranin ja Saudi-Arabian välinen tilanne, jonka lopputulosta voi vain arvailla.

Arvoisa puhemies! On sanomattakin selvää, että yksi syy Irakin ja Lähi-idän ongelmiin kumpuaa siitä poliittisesta ideologiasta, jota me omasta vastaavasta maalaistuneet länsimaiset ihmiset emme luultavasti tule koskaan täysin ymmärtämään ja opi sen kanssa toi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

mimaan. En usko, että länsimaisen demokratian keinoilla konflikteja kyetään ratkaistaan. Toivon todella, että olisin tässä mielipiteessäni enemmän kuin väärässä.

Suomi on ollut mukana tässä koalitiossa jo vuodesta 2014, ja tämänhetkisen tilanteen valossa uskon, että tarve operaation jatkumiselle on olemassa siitä huolimatta, että Isis on melkein kukistettu. Suomalaisen veronmaksajan kannalta on huomioitavaa, että rahaa on tähän operaatioon palanut kymmeniä miljoonia eikä takeita rahantarpeen loppumiselle näytä olevan. On tietysti Suomenkin etu, että tilanne Lähi-idässä ratkeaa, sitä en kiistä, mutta edellä mainittujen seikkojen perusteella on hyvä miettiä myös muita mahdollisia keinoja tilanteen ratkaisemiseen.

Koska Suomi on tehnyt monenlaisia kahdenvälisiä sopimuksia Irakin kanssa, on syytä ihmetellä sitä, ettei Suomi ole kuitenkaan saanut palautussopimusta Irakin kanssa aikaan, sen sijaan kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneille rahaa jakamalla pyrkii heidät — huonoin tuloksin — vapaaehtoisesti kotimaahansa palauttamaan. Tässä on ulkoministeri Haavistolle työskätkä tulevaa ajatellen.

Arvoisa puhemies! Kannatan OIR-operaatioon osallistumisen jatkamista, samalla toivoen, että tässä salissa alettaisiin kiinnittämään huomiota myös oman väestön hyvinvointiin ja turvallisuuteen sillä samalla äärimmäisellä tarmolla, millä oman maan rajojen ulkopuolista maailmaa nyt niin auliisti huomioidaan. — Kiitos.

18.57 Hussein al-Tae sd: Arvoisa puhemies! Haluaisin nostaa kolme asiaa esiin tästä käydyistä keskustelusta liittyen tähän operaatioon:

Ensinnäkin, tässä kokonaisuudessa on otettava huomioon myös se, että myös Suomesta käsin on lähtenyt Isikseen, johtaviin aseisiin, henkilöitä, jotka ovat osallistuneet sekä irakilaisien että syyrialaisien siviilien tappamiseen. Osa näistä henkilöistä on todennäköisesti kuollut tai on Irakin vankiloissa. Ja kun lähdemme keskustelemaan näistä sopimuksista, siitä miten näitä erilaisia ihmisiä tulisi käsitellä tai tuomita ja minkälaisessa tuomioistuinmessä ja kuka joutuisi kärsimään vankeusrangaistustaan tai jotakin muuta ja missäkin maassa, niin tämä keskustelu itsessään vaatii meiltä — eli meidän diplomaateilta — todella pitkäjänteistä keskustelua nimenomaan sieltä Irakista käsin, ja siksi se lähetystön avaaminen on ensisijainen ja tärkeä asia, jolla me olemme lähteneet nyt liikkeelle.

Toinen asia, josta haluaisin ehkä puhua, on se, että Suomi osallistui vuonna 90 muistaakseni hyvin rampauttavaan ja rapauttavaan kauppasaartoon, joka iski Irakiin. Tämä kauppasaarto 90-luvulla johti siihen, että Irakissa syntyi monta sukupolvea erittäin syrjäytyneitä ja huonosti voivia henkilöitä. Saatamme nähdä osan tämän päätöksen rippeistä jo tänä päivänä globaalissakin merkityksessä, muun muassa tämän Isiksen voimaantumisen myötä. Alueella on paljon katkeruutta, johon me suomalaisetkin olemme osallistuneet taholtamme.

Kuitenkin jos jäämme vielä pohtimaan historiaa, niin ennen tätä aikakautta, ennen 90-luvun kauppasaartoon osallistumista, suomalaiset olivat hyvin vahvasti mukana Irakin infrastruktuurihankkeissa. Irak oli yhdessä vaiheessa Suomen vientikohteiden top 5:ssä. Niin kuin tämäkin, Eduskuntatalo, on suunniteltu Sirénin toimesta, niin myös Irakin nykyinen parlamentti on Sirenien käsialaa — myös se on rakennettu Sirenien ja suomalaisten toimesta. Suomalaisia tästä kauppasaartoasiasta huolimatta pidetään neutraaleina ja Suomen valtiota neutraalina valtiona näissä konflikteissa. Suomalaisia odotetaan Irakiin, sen maan jälleenrakentamiseen. Irak on todella rikas maa — toistan: Irak on todella rikas maa. Se on vain korruption vuoksi epäonnistunut käyttämään näitä rahoja oikein kansalaistensa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

hyvinvoinnin edistämiseksi. Mutta tästä rahasta kyllä riittää myöskin meidän suomalaisille kauppamiehille ja -naisille. [Puhemies koputtaa] Nyt kun se lähetystö on avattu, niin näitä rahoja todella voidaan [Puhemies koputtaa] sieltä sitten meidän hyväksemme irrottaa. [Puhemies: Aika!] — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: 3 minuuttia täynnä — sen jälkeen voi aina tulla tänne jatkamaan puheenvuoroaan — eli aika täyttyi.

19.00 Heikki Autto kok: Arvoisa rouva puhemies! Rauhanturvaaminen ja kriisinhallinta ovat olleet tärkeässä roolissa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa yli kuuden vuosikymmenen ajan. Suomi on perinteisesti ollut todellinen rauhanturvaamisen suurvalta. Meidän on tärkeää muistaa kiittää niitä rohkeita miehiä ja naisia, jotka eri vuosikymmenillä ovat olleet valmiita palvelemaan isänmaata osallistumalla kansainvälisen vastuun kantamiseen. Kuten täällä on jo monessa puheenvuorossa todettu, kriisinhallinnalla edistetään konfliktimaiden vakautumista. Suomi ei toki yksin ratkaise kriisejä, vaan tarvitaan suurempia liittoumia, aivan kuten myös tänään keskustelun kohteena olevassa operaatiossa.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan tärkein tehtävä on huolehtia Suomen turvallisuudesta ja puolustuksemme uskottavuudesta. Keskustelussa on tuotu esiin näkökulmia siitä, mikä kansainvälisen osallistumisen merkitys on Suomen oman puolustuskyvyn rakentamiselle ja siten rauhan ja vakauden lujittamiselle omalla alueellamme. Uskon, että kansainvälisellä osallistumisella on monta merkitystä. Siten saadaan aivan konkreettista kokemusta vaativissa olosuhteissa hankalien operaatioiden toteuttamisesta. Osallistumisella rakennetaan myös kansainvälistä luottamusta, joten sopiva osallistuminen on perusteltua myös Suomen turvallisuuden lujittamiseksi aivan suoraan.

Rauhanturvaamisella vaikutetaan terrorismin ehkäisyyn ja Lähi-idän romahtaneiden valtioiden alueelta Eurooppaan suuntautuvan muuttoliikkeen juurisyihin. Kuten kokouksen ryhmäpuheessakin todettiin, Suomen intressinä on vakauttaa turvallisuustilanne Irakissa, koska Irakista saapuu Suomeen enemmän turvapaikanhakijoita kuin mistään muualta. Vain vaikuttamalla niin, että olosuhteet kriisialueilla vakautuvat, voimme saavuttaa ensisijaisen tavoitteemme, eli ettei kenenkään tarvitsisi lähteä kotoaan pakoon eikä toisaalta kukaan voisi myöskään saada sodasta ja sekasorrosta sumuverhoa kansainvälisen turvapaikkajärjestelmän väärinkäyttämiseksi.

Arvoisa puhemies! Tätä keskustelun kohteena olevaa koulutusyhteistyötä Irakin kanssa on syytä jatkaa. Kun Suomi on nyt EU:n puheenjohtajamaa, niin esitän keskusteluun myös laajemman ajatuksen siitä, pitäisikö tutkia sellaista mahdollisuutta, että kaikenlainen kehitysyhteistyö siirrettäisiin EU:n yksinomaiseen toimivaltaan, kuten nykyään maatalouspolitiikka kuuluu EU:n toimivaltaan. Ymmärrän, että EU:n toimivallan lisääminen ei ehkä näin brexit-sekasorron keskellä ole suosittu aihe, mutta kyllä mielestäni järkevistä ehdotuksista tulisi voida keskustella silloin, kun EU:n toiminnan vahvistaminen tuo jäsenmaille selkeästi lisäarvoa. Pelkään pahoin, että nykyisin eri EU-maiden sinänsä yhteenlasketuna massiiviset ponnistukset kehitysyhteistyöhön valuvat suurelta osin koordinoimattomina hukkaan. Jos Euroopan maista tuleva tuki koordinoitaisiin kunnolla, voitaisiin nostaa kerralla kokonaisia kansakuntia jaloilleen ja näin voitaisiin vakauttaa yhteiskunnat ja palauttaa niin taloudellinen toimeliaisuus kuin oikeusvaltiokin, jolloin saataisiin myös poistettua nyt EU:ta repivän pakolaiskriisin juurisyyt.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

19.04 **Janne Heikkinen kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä käsillä oleva selonteko tuo ansiokkaasti ilmi sen tosiasian, että vaikka Isisin hallussa ei ole enää maa-alueita, niin taistelu järjestön militanttia ja länsimaisen elämäntavan vastaista ideologiaa vastaan jatkuu edelleen. Selonteossa mainitaan myös se, että vangittuna olevien taistelijoitten osalta tulee ratkaista kysymys oikeudenkäynneistä sekä palautuksista lähtömaihin.

Nähdäkseni tähän jihadistiseen terroristijärjestöön liittyminen on ollut sinne lähteneille, niin täysi-ikäisille miehille kuin naisille, tietoinen valinta. On rehellistä sanoa se ääneen, että terroristiseen toimintaan osallistuminen on poikkeuksetta altistanut radikalisoitumiselle ja siten mahdolliset palaajat ovat uhka Suomen kansalliselle turvallisuudelle.

Kannatan itse sitä, että Suomi luottaa asianmukaisten oikeudenkäyntien järjestämisessä YK:n alaiseen tuomioistuimeen. Tästä on olemassa historiassa onnistuneita kokemuksia, muun muassa Ruandan kansanmurhan jälkeisessä Arushassa. Toivon hallituksen ymmärtävän sen, että myös Suomen kansalaiset voidaan — ja heidät tuleekin — tuomita mielellään paikallisissa tuomioistuimissa. Nämä raakalaiset kuuluvat tuomioistuinten eteen eivätkä Suomen kaduille.

Arvoisa rouva puhemies! Viime viikolla saimme lukea kaikki siitä, että ryhdikäs naapurimaamme Norja estää pysyvästi Isis-terroristijärjestöön kuuluneita taistelijoita palaamasta maahan, johon heillä on ollut aikaisemmin oleskelulupa. Mielestäni tämä on ainoa oikea linja. On päivänselvää, että ideologiasta irtaantuminen on vaikeaa aivopesun vuoksi, vaikka äkillinen katuminen saattaisikin yllättää nämä brutaalit taistelijat. Ylipäättään ideologiasta irtaantuminen on vaikea osoittaa todeksi, ellei jopa mahdotonta. Siksi tässä asiassa ei tule ottaa mitään riskejä kansallisen turvallisuuden kustannuksella.

Lasten osalta tilanne on luonnollisesti vaikeampi. On kuitenkin niin, että jos Isis-äidit tulisivat aidosti katumapäälle, niin he luovuttaisivat ehdoitta lapsensa meille huostaan.

19.07 **Petri Huru ps:** Arvoisa rouva puhemies! Itselläni ei ollut tarkoitus edes ottaa puheenvuoroa aluksi, mutta koska kuitenkin kolme vuotta olen elämästäni eri rauhanturvaoperaatioissa viettänyt, muun muassa Mosambikissa 15 kuukautta miinoja raivanneena, ajattelin parista asiasta mielipiteeni kuitenkin lausua.

Suomen osallisuudesta rauhanturvaamiseen: Sen historiassa olemme siis suurvalta olleet, joten mielestäni tämä Irak-operaatio sinällään on sellainen, jossa meidän ehdottomasti tulee jatkaa, jopa nykyistä pidempään, jos niikseen tulee tai tarve on. Pidän rauhanturvaamista, jos sitä kehitysavuksi voisi rinnastaa, jopa tehokkaimpana, mitä me annamme, ja varsinkin jos se tässä tapauksessa voisi olla vastikkeellista, niin kuin täällä on puhuttu näistä palautuksista ja siitä, voisiko se niihin liittyä. Tätä voitaisiin myös täydentää esimerkiksi koulutusviennillä, koska meillä on koulutus aina ollut korkeatasoista, varsinkin jos Pisatutkimuksia katsoo. Eli kun alueelle saadaan vakautta ja jos viemme sinne koulutusta, jolloin sivistystaso ja koulutustaso alueella nousee, on mielestäni oletettavissa, että tulevilla sukupolvilla konfliktien määrä olisi vähäisempi. Sitten koen, että tämä Irakin operaatiossa annettava sotilaallinen koulutus taas on sinänsä hyvä, koska se annetaan nimenomaan paikallisille, jotka tuntevat paikalliset olosuhteet, kulttuurit ja muut, eikä lähetetä välttämättä omia joukkoja sinne. Se on hyvä.

Mitä taas täällä puhuttiin rauhanturvaajien paremmasta vakuutusturvasta ja myös heidän palattuaan kotimaahan rauhanturvaveteraanien tai kriisinhallintaveteraanien paremmasta kuntoutuksesta operaatioiden jälkeen, niin näen, että se on tärkeää ja sitä tulisi edelleen jatkaa. Puolustusministeriöllä on kansallinen kriisinhallintaveteraaniohjelma, joka on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 34/2019 vp

jo osaltaan parantanut veteraanien asemaa. On muun muassa kriisinhallintaveteraanikortti, jolla saa tiettyjä palveluita. Katsoisinkin, että näiden palvelujen edelleenkehittäminen on erittäin tärkeää. Sillä pystytään osoittamaan, että niin palveluksessa olevista kuin siellä olleista välitetään myös nykyään.

Ministerit ikävä kyllä ehtivät lähteä. Olisin heille halunnut esittää kysymyksen: käsitinkö oikein, onko Suomen tarkoitus osallistua miinanraivaukseen alueella, tai toimimmeko jo miinanraivaustöissä alueella? — Kiitos.

19.12 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Turvallisuussektorin koulutusyhteistyö on tärkeää, ja yleensäkin rauhan rakentaminen on edellytys sille, että yhteiskunnassa mikään muukaan järkevä toiminta voi toimia. Se on siis tietenkin kannatettavaa. Mutta Irakista puhuttaessa ei voi välttää kysymystä siitä, että tällä hetkellä maassamme on tuhansia Irakin kansalaisia, jotka ovat hakeneet meiltä turvapaikkaa sitä saamatta. He eivät halua palata kotimaahansa vapaaehtoisesti, eikä ainakaan meidän käytössämme olevien tietojen mukaan Irak välttämättä ota näitä kansalaisiaan vastaan niin sanotuilla pakkopalautuksilla. On käsittämätöntä, mikä on sellainen maa, joka ei ota vastaan omia kansalaisiaan. Tällainen toiminta langettaa varjon kaiken muunkin yhteistyön päälle, ja mielestäni muu yhteistyö — kehitysapu, koulutusyhteistyö — pitäisi jollakin tavalla ehdollistaa sille, että maa nyt ottaa vastaan omat kansalaisensa, jotka ovat turvapaikkaa vailla muualla. Eli se on nyt aivan perusedellytys, että maahan voi sen maan kansalainen palata.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan, jolle puolustusvaliokunnan on annettava lausunto.